

Голас Радзімы

№ 33

15 жніўня 1996 г.

(2487)

Выдаецца з 1955 г.

Цана 1000 рублёў.

ВОСТРАЎ ПАМЯЦІ НА СВІСЛАЧЫ

У Мінску адбылося адкрыццё храма-помніка воінам-інтэрнацыяналістам, якія загінулі ў Афганістане. Калі метрамом адлічвае імгненні смутку, а шэры камень помніка патанае ў кветках, калі згадваюцца тыя, хто загінуў на далёкіх перавалах ці вярнуўся з той вайны калекам, разумееш: перад памяццю ўсе аднолькавыя, як тыя слязінікі, што набягаюць у такую хвіліну. На шэрым камені надпіс: "Сынам, загінуўшым у Афганістане, ўзведзены гэты храм-помнік па даручэнню беларускіх маці, якія не жадаюць, каб зло панавала ні на сваёй, ні на чужой зямлі".

(Заканчэнне фотарэпартажу на 5-й стар.).

ПАСЛЯ МАКСІМАВАГА СВЯТА

Ў РАКУЦЁЎШЧЫНЕ

"МНЕ ДОЎГАЕ РАССТАННЕ З ВАМІ..."

"Ракуцёўскае лета" -- гэтакую назovu мае свята паэзіі і песні, прысвечанае Максіму Багдановічу, якое штогодне расхінае абярожныя крылы над вёскай Ракуцёўшчына, дзе колісь гасцяваў Паэт у сваіх сяброў. Ракуцёўскае лета разгарнула над усёй, здавалася, Беларуссю сцягі Незалежнасці, Веры, Узнясення 27-га ліпеня. Нібыта на споведзь перад часам, перад айчыннаю бытнасцю і наступнасцю, прыехалі сучаснікі да філіі музея Максіма Багдановіча -- з Мінска, Маладзечна, навакольных вёсак. Прыехалі з дня турботнага сённяшняга ў светлае каралеўства Паэзіі, дзе голас Максіма-кніжніка спавіваўся перавяслаў упэўненых, годных радкоў спадчынінаў-творцаў. Словы падзякі і пашаны да Максіма Багдановіча, да ягонага подзвігу жыць Радзімай удалечы ад Радзімы, вынітоўваць-выпрадаць праменную матуліну мову з глыбінняў генетычнае памяці і ўзоры на ёй сусветнае вышыні і дасканаласці творы, зярнімі праўды сеяліся ў ваколле. Каб узысці коласам еднасці Паэта і Народа.

Свята адкрыў дырэктар Літаратурнага музея Максіма Багдановіча навуковец-даследчык Аляксей Бяляцкі, падкрэсліўшы значнасць і непаўторнасць таленту Багдановіча ў літаратуры, уплыў ягоных твораў на жыццё, на свядомасць нацыі. А дырэктар Гродзенскай філіі музея паэтка Данута Бічэль-Загнетава дапоўніла: "Шчаслівы, багаты народ, які мае Багдановіча. Шчаслівы чалавек, які пачуў-адчуў прысутнасць Паэта -- Багдановіча, Цёткі -- у сваім жыцці і лёсе".

І раскрыліся да свету, да люду, да веку з новаю моцаю, з новаю гожаасцю "Краскі, свежыя калісці, Думак шчырых і чуцця". Раскрылася, нібы чароўны кувар, нашая беларуская здольнасць святкаваць -- спяваць і гаварыць народнасьцю, аддаваць светлыню з донца народнае душы. Раскрылася, нібыта на Божай далані пупышка, нашая немінуца праўдзівая прачыстая воля, воля быць сабою ў свеце.

...Праз крыжы крокваў на ўзвезданай каля Максімавай хаты будніне гумна сачылася жывіцаю непераможнае сонца. І наплываў у цянётах Максімавых прысадаў роздум -- пра Паэта, пра край, пра нас, пра долю беларускую. Пра чуйнасць творцы: можа, недарэмна Бог забраў Багдановіча з Беларусі ў год рэвалюцыі, а Купалу -- у ваенны 1942-гі! Можа, гэта папярэджанне нам! Ахова! Заклік да Любові!

Сплылі вякі, нібы вякі. На плыні дзён -- пазнакі. Чакала Вашае рукі. Жыццё было ніякім... Сышла бяда, нібы вада, -- і набрыняла поле... Я вас нікому не аддам, не страціўшы ніколі... І лёс рукі не адвядзе, сцяжынаў не заблудзіць. Бо Вас не знойдзеш анідзе. Бо Вас няма і не будзе... Святочны дзень. Самотны цень. І надпіс: "Вераніка". Усё красуе і расце. Усё аднойчы знікне. Каралі споў... Карункі споў... І Ваша зорка -- Слова. А праз вякі шукае зноў Душа сваю палову...

Радкі гэтыя не прасіліся на паперу. Ім было волна ў Максімавай празрыстай прасторы, дзе счэпіліся думы вякоў. Ім было хораша ціхутка поўніць Максімаў пакойчык у Ракуцёўшчыне, дзе мроілася Паэту ягоная нябесная Вераніка -- прыгожая прыдумка ці шчаслівая рэальнасць. Радкі гэтыя прыйшлі да мяне знянцку, як водбліск журботнага і прасветленага Максімавага пошуку -- пошуку свае таемнае часцінкі ў супярэчным свеце, якая пачула б і зразумела б, "як сэрца начамі аб радзімай старонцы баліць". Якая, можа, сцішыла б ласкава і пшчотай "за краіну радзіму жаж", можа, чуйна падказала б збалаей Паэтавай душы, "дзе шляхі нашы ідуць і куды"...

"Дзе шляхі нашы ідуць і куды?" -- спытаўся Паэт разгублена і распачна-трывожна на пачатку стагоддзя. Спытаўся ў дзяцей свае Айчыны, варожачы, ці неўздагон ім панесліся коні "Старадаўняй Літоўскай Пагоні", якую "не разбіць, не спыніць, не стрымаць".

(Заканчэнне на 7-й стар.).

З УДЗЯЧНАСЦЮ прымаю запрашэнне рэдакцыі ў ліпенскім нумары "Голас Радзімы" да дыскусіі і цалкам падзяляю яе заклапочанасць сур'езнасцю і складанасцю таго становішча, што складваецца ў беларускай гістарыяграфіі. Як я зразумела са змешчанага ў газеце інтэрв'ю з першым намеснікам галоўнага рэдактара Беларускай энцыклапедыі П. Петрыкавым, ён не пагадзіўся з думкай рэдактара Беларускай энцыклапедыі П. Петрыкавым, ён не пагадзіўся з думкай рэдакцыі, што сёння на першы план беларускай гістарыяграфіі выходзіць новая навуковая

"Энцыклапедыя Беларусі") унесены ўдакладненні са згоды аўтараў, і ў бліжэйшы час чытачы пазнаёмяцца з ім. Шчыра парадуюся яго выхаду з друку, але пры гэтым хачу паразважаць: чаму новапрызначанаму кіраўніцтву спатрэбілася вяртаць том з выдавецтва і ўносіць "удакладненні", дабіваючыся згоды на тое аўтараў? Чым жа ўвогуле былі тыя "удакладненні" -- яшчэ адным рэдагаваннем, рэцэнзаваннем ужо завершанага тома, а можа звычайнай цензурай? Напачатку я атрымала верстку артыкула "Гісторыя

ДЫСКУСІЯ

ЧАС СКИНУЦЬ «АСЛІНУЮ ШКУРУ»

школа з прынцыпова іншымі падыходамі і метадалогіяй у параўнанні з той, што існавала апошнія 3--4 гады. І тут я поўнаасцю з ім згодна, бо ідзе проста вяртанне да той практыкі, калі гісторыкі (ды і ўвогуле гуманітарыі) абслугоўвалі палітыку таталітарнай сістэмы, а таму казаць пра нейкія новыя падыходы і метады не выпадае. Няхай чытач зробіць уласныя высновы хоць бы на падставе маіх дачыненняў з новым кіраўніцтвам БелЭН як аднаго з аўтараў 3-га тома Беларускай гістарычнай энцыклапедыі. Гэты том, па словах Пятра Ціханавіча, знаходзіцца ў карэктуры, у яго (як і першы том новай

Беларусі ў даследаваннях беларускай эміграцыі" з ужо зробленымі выкрэсліваннямі, згоды на якія ў мяне ніхто не пытаўся. Я аднавіла праведзеныя невядома кім "удакладненні" (у рэдакцыі гісторыі Беларусі не змаглі мне патлумачыць) і вярнула артыкул. Пазней па версты артыкула "Дыяспара беларуская" чакаемія ад мяне "удакладненні" ўжо былі толькі пазначаны "пушчакі". Мусіць да рэцэнзентаў дайшло, што аўтарскія правы трэба паважаць ці хаця б знешне захоўваць правілы.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

ПАЛІТЫЧНАЕ ЖЫЦЦЁ

ПРЭЗІДЭНТ
ЗРАБІЎ ШЭРАГ ЗАЯЎ

Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка 7 жніўня ў сваёй рэзідэнцыі правёў сустрэчу з журналістамі Нацыянальнай тэлерадыёкампаніі і інфармацыйнага агенцтва БЕЛТА, у час якой зрабіў шэраг заяў па найбольш важных момантах палітычнага жыцця рэспублікі.

Выказваючы думку аб прапанаванай пэўнымі палітычнымі коламі ідэі правядзення "круглага стала", за якім павінны сабрацца прадстаўнікі найбольш уплывовых палітычных партый, рухаў і пляняў, Аляксандр Лукашэнка адзначыў, што не атрымаў афіцыйнага запрашэння прыняць удзел у гэтым мерапрыемстве. Далей Прэзідэнт заўважыў, што цяпер наогул не бачыць у гэтым "круглым сталем" ніякага сэнсу. Ён выказаў упэўненасць, што беларускі народ будзе праяўляць разважлівасць, адзінства, працавітасць, згуртаванасць. Кіраўнік дзяржавы крытычна ацаніў чуткі, якія ўпарта раздуваюцца аб быццам бы нарастаючай у рэспубліцы "нязгодзе" сярод народа, назваўшы гэты тэрмін звычайным лозунгам палітыканаў.

"Я запрашаю ўсе партыі, грамадскія рухі, пlynі, якія сёння зацікаўлены ў сапраўднай нацыянальнай згодзе, у эканамічнай магутнасці нашай дзяржавы, -- заявіў Аляксандр Лукашэнка, -- сесці за мой стол -- круглы або квадратны ён будзе, гэта зусім не важна -- для абмеркавання эканамічнага курсу нашай краіны, выкладзенага ў распрацаванай па даручэнню Прэзідэнта праграме, канчатковае ўзгадненне якой павінна адбыцца 15 жніўня".

Для рэалізацыі гэтай праграмы, як падкрэсліў далей Прэзідэнт, патрэбна адпаведная нарматыўна-заканадаўчая база. Менавіта яе ствараць пэўныя змяненні ў дзеючай Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. Але спачатку, на думку Аляксандра Лукашэнка, прапанаваныя ім змяненні павінны атрымаць ацэнку на агульнанародным рэфэрэндуме.

Аляксандр Лукашэнка растлумачыў сэнс некаторых паправак да Канстытуцыі, у неабходнасці прыняцця якіх, ён упэўнены, народ з ім згодзіцца. У прыватнасці, з Вярхоўнага Савета плануецца сфарміраваць Палату прадстаўнікоў і Сенат.

РЫНАК ПРАЦЫ

НЕБЯСПЕЧНЫЯ ТЭНДЭНЦЫІ

Тэндэнцыі, што існуюць на рынку працы Беларусі, змешчаны ў штогадовай справаздачы Сусветнага банка аб сусветным развіцці, прысвечанай працоўным рэсурсам ва ўмовах глабалізацыі эканомікі. Адназначнае змяншэнне рэальнай заробковай платы на 43 працэнты ў 1995 годзе ў параўнанні з 1990-м, рост запасычанасці па зарплате, павелічэнне колькасці беспрацоўных (афіцыйны ўзровень беспрацоўя ў 1995 годзе -- 9,5 працэнта, яўнае беспрацоўе дасягнула ўзроўню краін Заходняй Еўропы), катастрофічны рост колькасці беднага насельніцтва (з 2 працэнтаў у 1992 годзе да 40 працэнтаў у 1995 годзе).

Да змянення існуючага становішча, адзначыў кіраўнік беларускага прадстаўніцтва СБРР К. Уілобі, зыходзячы з вопыту іншых краін, мэтазгодна перамеркаваць працоўныя рэсурсы ў сферы з больш высокай прадукцыйнасцю працы і попытам на рабочую сілу.

ВАКЗАЛ У ЖЛОБІНЕ

Новае аблічча пасля рамонтнага набыў Жлобінскі вакзал. Цяпер тут дзейнічае зала для транзітных пасажыраў з шырокім асартыментам паслуг для іх, каса папярэдняга продажу білетаў. І ўвогуле вакзал, што з'яўляецца візітнай карткай горада, стаў адпавядаць свайму прызначэнню.

НА ЗДЫМКУ: Жлобінскі вакзал.

АДУКАЦЫЯ

НОВАЯ НАВУЧАЛЬНАЯ
ЎСТАНОВА

Да апошняга часу журналісцкія кадры рыхтаваў адзіны ў рэспубліцы факультэт журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Але зараз у Беларусі пачалі выходзіць сотні новых дзяржаўных і незалежных выданняў, адсюль -- недахоп

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

кваліфікаваных журналісцкіх кадраў. Адміністрацыя журфака БДУ стварыла на базе Інстытута сучасных ведаў новую навучальную ўстанову, дзе будуць рыхтаваць журналістаў шырокага профілю, але з ухілам падрыхтоўкі журналістаў-мжнароднікаў.

Акрамя традыцыйных журналісцкіх дысцыплін на новым факультэце шмат увагі будзе нададзена вывучэнню замежных моў і прафесійнаму авалоданню камп'ютэрам. Заняткі будуць весці не толькі прафесары і дацэнты БДУ, Інстытута сучасных ведаў, але і вядомыя журналісты-практыкі, што працуюць у найпапулярнейшых выданнях рэспублікі.

НА СУМЕСНЫМ ПРАДПРЫЕМСТВЕ

Пяцьдзесят гадоў праслужыць дах з рубероіду, які пачалі вырабляць на сумесным беларуска-германскім прадпрыемстве "ДІБ-будматэрыялы", што дзейнічае ў акцыянерным таварыстве "Кровля" (былы Асіповіцкі кардонна-руберайдны завод).

Рубероід, які выраблялі тут раней, "служыў" не больш 5 гадоў. Тэрмін службы новага матэрыялу павялічыўся ў дзесяць разоў. Дасягаецца гэта дзякуючы змяненню тэхналогіі вырабу і прымяненню новых асноў -- шклотканыні, палімераў. Праведзеная рэканструкцыя цэхаў прадпрыемства дазволіць выпускаць у год 12 мільёнаў квадратных метраў трывалага і лёгкага пакрыцця.

НА ЗДЫМКУ: прадукцыю прадпрыемства дэманструе аператар Валянціна ПЕТРУШКЕВІЧ.

АХОВА ЗДAROУЯ

НЕ ХАПАЕ ДЗЯЦЕЙ

Дзіцячую паліклініку № 2 -- адзіную ў Цэнтральным раёне Мінска -- збіраюцца закрываць. Цяпер яна абслугоўвае больш за 15 тысяч дзяцей. Бацькоў цяжка задавальняе якасць медыцынскай дапамогі, якую тут аказваюць, і, натуральна, вельмі непакоіць перспектыва перамеркавання па іншых установах.

У апошнія 3 гады ў Мінску закрыты 4 установы -- 8-я, 11-я, 18-я, 21-я дзіцячыя паліклінікі. Цяпер у чарзе на закрыццё 2-я паліклініка і яшчэ 5-я -- у Серабранцы, "густанаселенай" дзедзьмі.

Да таго, што дзіцячая ахова здароўя заўсёды ў нас фінансавалася па рэшткавым прынцыпу, здаецца, даўно ўжо прызвычаліся.

Але сёння гэтая тэндэнцыя набывае пагражальны характар. Некалькі гадоў назад рэфармаваць вышэйшую медыцынскую адукацыю ў Беларусі пачалі... з ліквідацыі педвытрыхнага факультэта. Потым адкрыўся ў Мінску цудоўны дзіцячы кансультатыўна-дыягнастычны цэнтр -- і ў паліклініках, што побач з домам, пачалі закрывацца кабінеты "вузкіх" спецыялістаў.

Калі і далей дзяцей у нас будзе нараджацца ўсё менш і менш -- ці не застанецца тады на ўсю беларускую сталіцу адна, але вельмі-вельмі вялікая паліклініка?

ПРАФСАЮЗЫ

ВОСЕНЬ ПРЫНЯСЕ
ЗАБАСТОЎКІ?

У сталіцы Беларусі адбылося чарговае расшыранае пасяджэнне каардынацыйнага савета прафсаюзаў прамысловасці з удзелам старшынёў прафсаюзных камітэтаў усіх буйных прадпрыемстваў Мінска.

У якасці асноўнага пытання разглядаліся вынікі абмеркавання ў пярвічных прафсаюзных арганізацыях звароту да ўсіх працаўнікоў наёмнай працы. У звароце змяшчаўся шэраг патрабаванняў да кіраўніцтва рэспублікі па паляпшэнню сітуацыі ў прамысловасці. У выпадку іх невыканання прафсаюзы маюць намер пачаць падрыхтоўку да правядзення агульнарэспубліканскай забастоўкі і мітынгу.

На пасяджэнні канстатавалася, што практычна ўсе працоўныя калектывы, у якіх быў абмеркаваны зварот, падтрымалі прапановы каардынацыйнага савета. Характэрна, што ўсе яны настойваюць на правядзенні менавіта агульнарэспубліканскіх акцый пратэсту.

МІЖНАРОДНЫ ПРАЕКТ

БЕЛАРУСЬ -- ШВЕЦЫЯ

Літоўская дзяржаўная кампанія "Lietuvos Telecomas" і шведскі канцэрн "Telia AB" падпісалі пратакол аб намерах, які прадугледжвае пракладку 220-кіламетравага падводнага валаконна-аптычнага кабеля паміж літоўскай Клайпедай і шведскім востравам Готланд. Гэты праект, рэалізацыя якога

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

ацэньваецца ў 8-10 мільёнаў долараў ЗША, будзе фінансавана шведамі. Прадстаўнікі "Telia" зацікаўлены ў перадачы інфармацыйных транзітаў праз Літву ў напрамку Беларусі, Расіі і іншых краін СНД. У чэрвені гэтага года Літва і Беларусь падпісалі пратакол аб супрацоўніцтве пры пракладцы валаконна-аптычнага кабеля з Вільнюса ў Мінск. Калі праект будзе ажыццёўлены, Літва зможа прапанаваць Беларусі камунікацыйны транзіт у Швецыю.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

ЗВЫШ ста фальшывых банкот канфіскавалі сёлета з абарачэння касавыя работнікі фінансавых устаноў рэспублікі. У асноўным гэта амерыканскія долары, але ёсць і фальшывыя нямецкія маркі, рускія рублі, англійскія фунты стэрлінгаў, французскія франкі, швейцарскія кроны, іспанскія песеты і нават беларускія разліковыя рублі.

СТАРШЫНЯ Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Сямён Шарэцкі разам з Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом ЗША Кенетам Ялавіцам пабывалі на Навагрудчыне. Паслу, па яго сведчанні, было цікава і карысна бліжэй пазнаёміцца з побытам і працай беларусаў. У музеях Адама Міцкевіча і краязнаўчым, дзе пабывалі госці, экскурсіі былі праведзены на добрай англійскай мове.

ПРАЗ ГОД пасля вынясення рашэння суда выкананы прысуд аб выключнай меры пакарання ў адносінах да Ігара Міранкова, злачынцы, які на працягу 1994--1995 гадоў выкрадаў, гвалціў і забіваў у Светлагорску малых дзяцей.

Усяго з пачатку года ў рэспубліцы выканана 20 смяротных прыгавораў.

У ТРАДЫЦЫЙНЫМ Эдынбургскім фестывалі ўдзельнічаюць два тэатральныя калектывы Мінска -- "Вольная сцена" і "Дзе-Я?". "Вольная сцена" пакажа "Макбета". "Дзе-Я?" прадставіць два аднаактовыя спектаклі па творах Францішка Аляхновіча "Круці", "Чорт і баба". Беларуская мова (шэкспіраўскага "Макбета" пераклаў Аляксей Дудару) зноў загучыць пад небам туманнага Альбіёна...

КАЛЯ ВЁСКІ Чэрнічы Жыткавіцкага раёна ўдзельнікі археалагічнай экспедыцыі Інстытута гісторыі Акадэміі навук Беларусі выявілі амуніцыю воіна, а таксама прадметы быту і рэшткі гаспадарчых пабудов X--XIV стагоддзяў. У гэтай беларускай вёсцы ўпершыню выяўлены і сляды майстэрні па вырабу кафлі.

МАЗЫРСКАЯ прамыслова-гандлёвая фірма "Надэкс" (а гэта лёгкае жаночае адзенне) супрацоўнічае з нямецкімі фірмамі. Тры з іх пастаўляюць у горад на Прыпяці тканіну, ніткі, фурнітуру і атрымліваюць ад мазыран гатовае адзенне. Нядаўна чацвёртая нямецкая фірма зрабіла калектыву "Надэкса" заказ пашыць форменнае адзенне для паліцэйскіх. Выкананне яго дасць мазыранам стабільную занятасць і паправіць іх фінансавое становішча.

32 з 78 ПРАМЫСЛОВЫХ прадпрыемстваў Гомеля, што дапусцілі спад аб'ёмаў вытворчасці ў першым паўгоддзі 1996 года, пераходзяць на плановае вядзенне гаспадаркі. З дапамогай такой меры кіраўніцтва горада спадзяецца да канца года скараціць колькасць адстаючых прадпрыемстваў не менш чым у два разы.

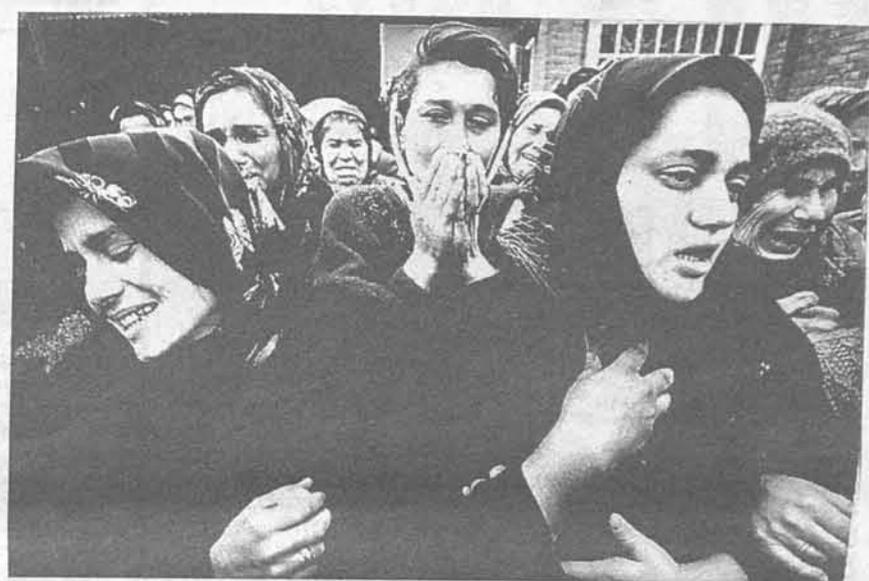
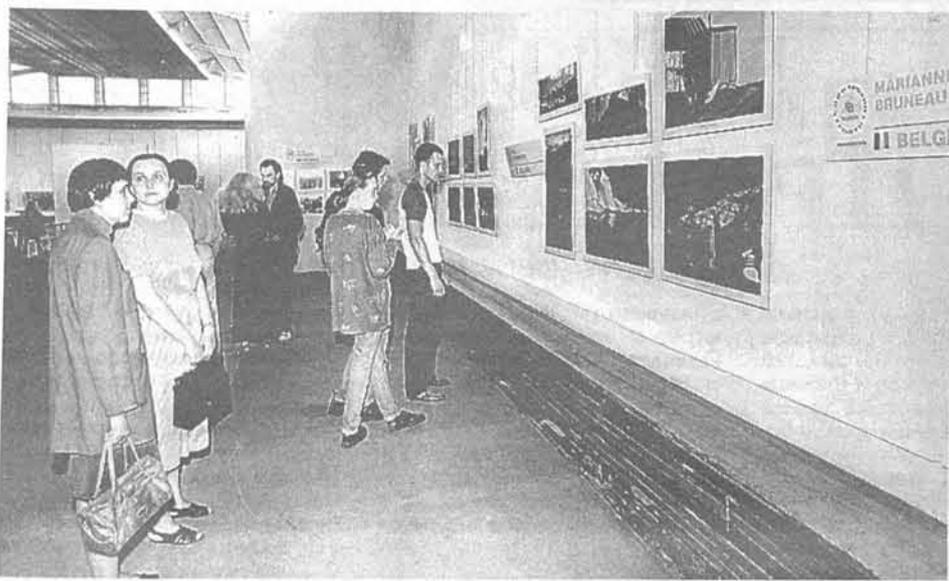
АХОВА ПРЫРОДЫ

Палескі радыяцыйна-экалагічны запаведнік аб'ядноўвае тэрыторыі Нараўлянскага, Хойніцкага і Брагінскага раёнаў, у якіх узровень радыяцыйнай забруджанасці перавышае дапушчальныя нормы. Тым не менш, мясціны гэтыя, як магнітам, прыцягваюць да сябе аматараў лёгкай нажывы: рыбалоўаў з электравудамі, паляўнічых на ласёў, дзікоў, казуль, якіх у запаведніку няма. Заслонам брацкаму створана рэйдвая брыгада, якая некалькі разоў на тыдзень вылае на верталёце. Акрамя лясных пажараў, яна вядзе назіранні і за жыўёламі, і за тымі, хто наладжвае забароненае паляванне.

НА ЗДЫМКУ: галоўны спецыяліст адміністрацыі зон адчужэння і адсялення па Хойніцкаму раёну Уладзімір ХАЛЮШКОЎ, інжынер па ахове лесу Аляксандр ЛЕУШ і ляснічы Ігар ШКУТ адпраўляюцца ў рэйд.

ВЫСТАВЫ

Выстава "Фуджы Прэс-фота-95" адкрылася ў Нацыянальнай мастацкай галерэі. На ёй прадстаўлены лепшыя рэпартажныя работы вядучых фатографу свету з Італіі і

Партугаліі, Швецыі і Германіі, Бельгіі і Англіі, многіх іншых краін. Яны зрабілі свае рэпартажы ў гарацых кропках планеты. Мовай фатаграфіі рэпарцёры расказалі аб падзеях у

Югаславіі, Чэчні, Анголе і Палесціне. Прыродныя катаклізмы і катастрофы, спорт, нацыянальныя традыцыі і чалавек у самых нечаканых сітуацыях -- усё гэта ў фотаработах,

прадстаўленых гледачам фірмай "Белэкспіма".
НА ЗДЫМКАХ: на выставе "Фуджы Прэс-фота-95"; работа Міндаўгаса КУЛЬБІСА (Літва) "Чэчня-95".

ЧАС СКІНУЦЬ "АСЛІНУЮ ШКУРУ"

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

Палічыўшы, што ад мяне патрабуюцца неабгрунтаваныя праўкі, пры гэтым пасля праходжання афіцыйнага рэцензавання, рэдагавання і здачы тома ў вытворчасць, я заявіла аб нязгодзе з падобнай практыкай, напісала тлумачэнні па кожнаму "ўдакладненню" і звярнулася з просьбай да галоўнага рэдактара БелЭН Генадзя Пашкова разгледзець іх на рэдкалегіі тома. Адрозна сажу, што мяне (як і іншых аўтараў, якія не пагадзіліся з праўкамі) не запрашалі на пасяджэнне. Ды і сабралася рэдкалегія не ў тым складзе, што падрыхтавала том, а ў новым (толькі двое ранейшых членаў засталася), некай ціха прызначаным пастановай Дзяржамадруку. Не толькі для аўтараў, але нават для рэдакцыі гісторыі Беларусі гэта стала нечаканай навіной. Па словах прысутных, П. Петрыкаў на гэтым пасяджэнні не зачытаў мае аргументы, а толькі паведаміў, што паступілі лісты ад аўтараў, якія не згодны з праўкамі, і далей ужо выказаў сваё меркаванне.

Што ж аказалася непажаданым у маіх артыкулах, якія, дарэчы, чытаў былі галоўны рэдактар, які заўчасна пайшоў ад нас у вечнасць — Барыс Сачанка, выдатны знаўца не толькі гісторыі Беларусі, але і беларускай эміграцыі, пра якую напісаў першую ў нас працу. Пазначаныя "птушкамі" былі такія азначэнні, як таталітарная сістэма, гвалт, тоўная калектывізацыя, сталінская прапаганда, русіфікацыя (да якой прыводзіў прасавецкі, пракамуністычны кірунак некаторых арганізацый у ЗША і Аргенціне), радкі аб агрэсіўным нацыянальным нігілізме кіраўніцтва БССР (у 80-я гады) і інш. Былі адзначаны і, мусяць, ныйнакш, як русафобія падаліся канстатацыі таго, што двойчы толькі на працягу стагоддзя (у час паўстання Б. Хмяльніцкага, вайны Расіі з Рэччу Паспалітай 1654—1667 гадоў і Паўночнай вайны 1700—1721 гадоў) насельніцтва Беларусі скарачалася напалову: кожны другі жыхар загінуў або трапіў у палон, быў ушчынены ў Расію; анексія беларускіх зямель Расіяй у выніку трох падзелаў Рэччы Паспалітай, а таксама радкі аб далучэнні да РСФСР у 1919 годзе Магілёўскай, Віцебскай і Смаленскай губерняў, аб перадачы Літве віленскага краю ў 1939 годзе. Апошнія заўвагі мяне ўвогуле вельмі здзівілі. Бо як можна раскрыць гісторыю дзяспары без паказу змянення тэрыторыі БССР, у выніку чаго за яе межамі на сваіх этнічных землях у розных перыяды ў замежны

аказваліся дзсяткі, сотні тысяч, а то і мільёны суродзічаў. Разумею, што некаму вельмі не хочацца, каб грамадства асэнсавала падзелы тэрыторыі Беларусі ў XX стагоддзі, якія адбываліся без уліку этнічных межаў і жыццёвых інтарэсаў беларускага народа, як, дарэчы, і без удзелу яго прадстаўнікоў, згоды адпаведных органаў рэспублікі. Але ж гэтыя жаданні не маюць да гісторыі ніякага дачынення. Гэта факт, што значныя беларускія этнічныя тэрыторыі ахвяраваліся дзеля палітычнай кан'юнктуры, вырашэння геапалітычных інтарэсаў бальшавіцкага кіраўніцтва РСФСР, а затым СССР. Так было пры заключэнні Брэсцкага (1918) і Рыжскага (1921) дагавораў. Пры ўзбуйненні (1924 і 1926 гады), калі БССР былі вернуты Віцебшчына, Магілёўшчына і Гомельшчына, РСФСР пакінула за сабой частку тэрыторыі, на якіх пераважала беларускае насельніцтва (гл. Казлоў Л., Цітоў А. "Беларусь на сямі рубяжах". Мн., 1993). Пасля заключэння 10 кастрычніка 1939 года "Догавора о передаче Литовской Республике города Вильно и Виленской области и о взаимопомощи между Советским Союзом и Литвой" В. Моплатаў, старшыня СНК і нарком замежных спраў, на сесіі Вярхоўнага Савета СССР недвухсэнсоўна заявіў: "Советский Союз пошел на передачу города Вильно не потому, что в нем преобладает литовское население" ("Известия", 1 ноября 1939 г.). І сапраўды, беларускія этнічныя землі былі аддадзены дзеля палітычных мэтаў: каб Літва згадзілася на пропуск савецкіх войскаў праз яе тэрыторыю, размяшчэнне савецкіх наземных і паветраных сіл. Платай за палітычны курс пасляваеннага кіраўніцтва Польшчы стала перадача ёй беларускіх зямель Беласточчыны.

Мусяць, спадару П. Петрыкаву асвятленне менавіта такіх гістарычных рэалій здаецца мінай "пад дзяржаўную палітыку Рэспублікі Беларусь, перш за ўсё ў адносінах да Расіі". Цяпер, калі праводзіцца палітыка "еднання" з Расіяй, пэўным сіпам хочацца паказаць бязвольнасць расійска-беларускіх адносін ва ўсе часы, хай сабе і шляхам утойвання ці замоўчвання рэальных падзей і фактаў. Але ці можна на такім падмурку пабудоваць трывалыя, дружэлюбныя адносіны з суседзямі? Гэта ж будзе не фундамент, а пльывун. Толькі калі ўсе складаныя, цяжкія, супярэчлівыя старонкі гэтых адносін будуць асэнсаваны грамадскасцю, стануць фактам гістарычнай свядомасці, яны перастануць быць палітыкай.

Цікава і тое, што цяперашнім часам ад мяне чакалі "ўдаклад-

ненняў" па фактах, пра якія сур'ёзныя навукоўцы пісалі нават у савецкі час. Так, яшчэ ў 60-я гады харкаўскі гісторык М. Кулічэнка, спаслаючыся на дакументы ЦПА ІМЛ, пісаў: "Обсуждая 16 января 1919 г. 'Вопрос о Белоруссии', ЦК РКП(б) при участии В.И. Ленина (ПСС, т. 37, с. 724) единогласно постановил 'провести через местные Советы, а затем через съезд Советов Белоруссии выделение из Белорусской республики губерний Витебской, Смоленской и Могилевской: оставить в составе Белоруссии две губернии Минскую и Гродненскую' (М.И. Куличенко. "Борьба Коммунистической партии за решение национального вопроса в 1918—1920 годах". Харьков. 1963. С. 248). А беларускі прававед, гісторык В. Круталевіч на падставе першакрыніца паказаў, як гэта было рэалізавана: "К открытию первого Всебелорусского съезда Советов съезды Советов Могилевской, Витебской и Смоленской губерний приняли решение о выходе из состава БССР. Конституция этот факт, первый Всебелорусский съезд Советов согласился с постановлением губернских съездов и постановил не чинить препятствий присоединению Могилевской, Витебской и Смоленской губерний к РСФСР" (Круталевіч В.А. "Рождение Белорусской Советской Республики". Мн., 1979. С. 121).

Не ведаю, што паўплывала (ці то мае аргументы пераканалі апанентаў, ці нешта іншае), але пагадзіліся пакінуць вышэйзгаданыя факты аб расцягванні беларускіх этнічных зямель. Вы скажаце, дык жа не ўсё з пазначанага знята, ці варта хвалявацца. Але ж паглядзіце, якая тэндэнцыя праўляецца. Можна меркаваць, што ў новых тамах з абноўленымі рэдкалегіямі яе папрабуюць рэалізаваць спаўна. Па трэцяму тому "рэцэнзентам" адзначылі, каб было раз'яснена, як след, бо ўсё ж такі зроблена яго вёрстка і кардынальна нешта мяняць складана і нятанна.

Каб захаваць артыкулы, я згадзілася на пэўныя "ўдакладненні", больш-менш прымальныя для мяне. Хаця і цяпер шкадую, што дазволіла зняць у сваёй канстатацыі пра тое, што даследчыкі на эміграцыі скарысталі магчымасць свабоднага асэнсавання гісторыі і сучаснасці свайго народа да пазіцыі яго нацыянальных інтарэсаў, падкрэсленыя тут словы, мабыць, маглі б чытачам напаміць, што ў СССР і БССР увес гістарычны працэс разглядаўся толькі з класавых пазіцый. Чытач мусяць ужо зразумеў, што згода аўтараў на "ўдакладненні" была "добравольна-принудительной". Вядома, можна было не пагаджацца,

бо цяпер жа не 30-я гады. Але пры гэтым я не магла не ўлічваць недвухсэнсоўнае папярэджанне аб тым, што ў выпадку нязгоды аўтараў артыкулы будуць эдымацца. Вось я і раздумвала, што гэта -- проста ціск, каб я ўласнымі рукамі зрабіла тое, што "ўдакладняльнікам" хочацца, але калі сустрэнуць аргументаваны адпор, то адступяцца? А можа і сапраўды здымуць? А можа ў нечым, некардынальным, паступіцца, каб захаваць артыкулы, бо гэта мае прыярытэты (не палічыце няспіласцю, але ў ранейшых энцыклапедыях і даведніках такіх публікацый не было, як няма і спецыяльных даследаванняў). Аказалася, што могуць і зняць, як гэта здарылася з артыкулам доктара філасофскіх навук, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі 1984 г. У. Конана "Гісторыя культуры". А мой калега М. Кошалеў вымушаны быў сам адмовіцца ад супрацоўніцтва з БелЭН, напісаўшы аб гэтым адпаведную заяву пасля таго як яму прыслалі завізіраваць артыкул пра БССР са шматлікімі выкрэсланнямі, у тым ліку і ўпамінаны пра Дэкларацыю аб незалежнасці Беларусі. Ну не патрэбна яна ім, гэтая незалежнасць, хай сабе гэта і найвышэйшая каштоўнасць для ўсіх народаў.

Хто ж "ўдакладняў" змест 3-га тома Энцыклапедыі гісторыі Беларусі? Калі з усімі недаўменнямі адносна сваіх тэкстаў я звярнулася да галоўнага рэдактара БелЭН Г. Пашкова, то ад яго даведалася, што чыталі 4 навукоўцы, прозвішчы якіх ён не назваў. Значыць, артыкулы, якія пісалі дзсяткі аўтараў па розных перыядах, праблема, сюжэтак, рэцэнзавалі зноў-такі дзсяткі спецыялістаў, "ўдакладнялі" 4 чалавекі. Ці па сілах было гэта ім прафесійна адрэцэнзаваць? Мушу думаць, што гэта ці то знаўцы-энцыклапедысты, ці цензары, якія "ўдакладнялі" няўгодныя высновы. Але тады хто даў ім такія паўнамоцтвы? П. Петрыкаў у размове падкрэсліваў, што БелЭН — дзяржаўная ўстанова. Але гэта зусім не значыць, што пэўныя людзі, атрымаўшы ўладу ў гэтай установе, могуць дыктаваць сваё разуменне гісторыі ад імя гэтай дзяржавы ці лічыць сябе носьбітамі адзіна правільнага погляду на тую ці іншую працэсу. У савецкія часы гісторыкі вымушаны "хісталіся" разам з генеральнай лініяй КПСС, цяпер жа ўладу маючыя хацелі б вярнуцца да той практыкі. Але ж уладныя гаспадары прыходзяць і адыходзяць, а то часам і погляды мяняюць. А раптам Прэзідэнт ад дэкларацыі, якія апошнім часам гучаць часцей, павернецца да сапраўднага захавання і ўмацавання незалежнасці Беларусі? Або ўвогуле будзе абраны новы

кіраўнік дзяржавы ці рэспубліка стане парламенцкай? І тады гісторыя Беларусі павінна будзе падладжвацца пад новую ўладу? Мабыць будзе, пакуль гісторыкі будуць моўчкі зносіць такую ганьбу, як "ўдакладненне" трэцяга тома Энцыклапедыі гісторыі Беларусі.

І яшчэ колькі слоў аб змене рэдкалегій у БелЭН. Пра гэта П. Петрыкаў у інтэрв'ю сказаў так: "У іх склад спецыялісты "ўводзяцца" і "выводзяцца". Так было, ёсць і будзе. Абноўлены склад рэдкалегіі 4-га тома ЭГБ, абнаўленні будуць і ў 18-томнай. Жыццё не прыпыніш". І сапраўды, змены рэдкалегій у працэсе працы над тамамі зусім натуральная рэч. Скажам, калі ўзнікае патрэба ў запрашэнні адпаведных спецыялістаў па той ці іншай галіне, а не ў адпаведнасці з палітычнай кан'юнктурай. А вось змены ў рэдкалегіі ўжо гатовага 3-га тома Энцыклапедыі гісторыі Беларусі выклікаюць не толькі недаўменне, але і больш цяжкія пачуцці. Як можна пагадзіцца на падрыхтаваным іншымі навукоўцамі томе паставіць свае прозвішчы, гэта ж інтэлектуальная ўласнасць не належыць ім? Не дапускаю думкі, што новапрызначаныя члены рэдкалегіі не чулі пра падпісаную нашай дзяржавай міжнародную канвенцыю аб інтэлектуальнай уласнасці і не так даўно прыняты закон аб аўтарскім праве. У гэтай сітуацыі я парадавалася за пазіцыю калегі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі 1994 г. Г. Галенчанкі, які напісаў заяву аб адмове ўваходзіць у склад новай рэдкалегіі, куды яго залічылі, нават не папытаўшыся згоды.

Цалкам усведамляючы цяперашнія цяжкія для гісторыкаў часы, я ўпэўнена, што ў навуковых дыскусіях, сутыкненнях розных поглядаў, меркаванняў, канцэпцый выкрэшталізуецца праўдзвая гісторыя беларускага народа. Вось ужо і прафесійны астралаг Вераніка Кудраўцава прарочыць: "...наступит время для республики сбросить с себя "ослиную шкуру" (как это описано в мифе Апулея "Золотой осел"), и белорусы осознают себя совершенно другой нацией, произойдет качественный переворот в нашей истории". Мне здаецца, што гэта сцвярдэнне аб тым, што беларусы пакінуць здзіўляць свет сваім бяспамяцтвам, пазнаюць сваю сапраўдную гісторыю і багатую духоўную спадчыну, усведамляць сябе на Богам дадзенай ім зямлі непаўторнай нацыяй (як непаўторныя ўсе іншыя нацыі), і пры гэтым адчуваюць сябе неад'емнай часткай жывога цэлага — планеты Зямля і ўсяго неабсяжнага, бясконцага сусвету.

Галіна СЯРГЕВА.

Гомельскаму політэхнічнаму інстытуту прысвоена імя праслаўленага авіяканструктара, нашага земляка П.Сухого -- стваральніка славутых самалётаў СУ. З гэтай нагоды ў Гомелі пабывалі госці з Масквы -- дэлегацыя з авіяцыйнага канструктарскага бюро імя Паўла Сухого. Адбылося ўрачыстае адкрыццё мемарыяльнай дошкі, праведзена навуковая канферэнцыя "Машынабудаванне-96". Гомельскія вучоныя і канструктары з канструктарскага бюро імя П.Сухого дамовіліся аб далейшым супрацоўніцтве.

НА ЗДЫМКУ: мемарыяльная дошка, прысвечаная П. Сухому.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛНА.

ВОДГУЛЛЕ

КАМУ ПАТРЭБНА "ГІСТОРЫЯ"

ПЕТРЫКАВА-ФІЛІМОНАВА?

З болем і сорамам за нас, беларусаў, успрыняў я заяву групы вядомых вучоных, стваральнікаў першых тамоў "Энцыклапедыі гісторыі Беларусі", членаў рэдкалегіі "ЭГБ" спадароў М. Біча, А. Грыцкевіча, М. Ермаловіча, М. Касцюка, Г. Кісялёва, У. Конана, А. Мальдзіса, В. Скалабана і Г. Штыхава, надрукаваную ў 21-м нумары газеты "Голас Радзімы" за 23 травня сёлета. Аўтары заявы паведамляюць, што яны выведзены са складу рэдкалегіі чарговых тамоў. Я чытаў і не мог гэтак даць веры! Я проста не ўяўляю, хто можа ў рэдкалегіі займацца такіх знаўцаў беларускай гісторыі, якімі з'яўляюцца спадары Мікола Ермаловіч, А. Грыцкевіч, Уладзімір Конан, Г. Штыхаў ці М. Біч?! Няўжо таварышы-камуністы Петрыкаў з Філімонавым? Але ж, прабачце, зараз не 60-я гады, і ўжо няма наіўных людзей, якія стануць чытаць усялякую "лухту" пра "западнаруссизм" і "росквіт беларускай нацыі ў гады СССР" пад "мудрым кіраўніцтвам КПСС-КПБ"! Праўда, Беларусь -- краіна сапраўды "цікавая" ва ўсіх адносінах, і, магчыма, знайшліся б "ахвотнікі" з ліку святых марксістаў-леніністаў набываць і чытаць чарговія, петрыкаўска-філімонаўскія тамы гэтак званай "гісторыі Беларусі", але ж яны не будуць яе ні купляць, ні чытаць, бо яны і так "усё ведаюць"... Тады навошта дарэмна марнаваць народныя грошы на выпуск непатрэбнай "энцыклапедыі", шлях якой -- у ма-ку-ла-ту-ру!

Мы, беларусы далёкага і блізкага замежжа, добра ўяўляем сабе становішча ў Беларусі, таму ўжо не здзіўляемся нічому: збіццю міліцыянтамі бязбройных дэманстрантаў, арышту ўдзельнікаў мітыngu, пікетаў і г.д., закрыцццю беларускамоўных школ і класаў -- таму чарговы "пераварот", на гэты раз у выдавецтва "Беларуская энцыклапедыя", здзіўляць ужо не можа: агіда, сорам, шок! Хто ж у такім разе "кіруе" гістарычнай навукай у пакуль што ўсё яшчэ "самастойнай" Беларусі? Адказ напрашваецца сам сабой -- людзі, якія самі не ведаюць гісторыі Беларусі і робяць усё магчымае, каб яе не ведалі іншыя, каб усё было, як і раней, "па таварышу Абэцэдэрскаму!". Таму і засталіся "ўмераныя" вучні Абэцэдэрскага ў былой рэдкалегіі "ЭГБ", а ягоных "ворагаў" "выставілі" з яе за іх "антыкамуністычны" дух, за іх адданасць Адраджэнню Беларусі!

Шаноўныя спадары Ермаловіч, Грыцкевіч, Біч, Конан, Кісялёў, Мальдзіс, Штыхаў, Касцюк, Скалабан! Два тамы "Энцыклапедыі гісторыі Беларусі" з вашым удзелам займаюць пачэснае месца ў хатніх бібліятэках беларусаў замежжа, імі карыстаюцца людзі іншых нацыянальнасцяў, якія цікавяцца гісторыяй нашага краю. Ацэнкі працы -- самыя высокія, вы можаце ганарыцца гэтым. Ну а тое, што з вамі зрабілі, няхай не выбівае вас з працоўнай каліяны: ваша праца, ваш вопыт патрэбны нам, беларусам-патрыётам, якія хочуць ведаць не лжывую, камуністычную гісторыю сваёй зямлі, а сапраўдную, такую, якой яна была на самай справе. Асабіста ў мае хатняй бібліятэцы, апроч двух тамоў "ЭГБ", ёсць такія гістарычныя выданні, як "З гісторыяй на Вы", "Старажытнае Беларускае" Міколы Ермаловіча, "Беларусь пад нямецкай акупацыяй" Юрася Туронка, усе падручнікі з бел-чырвона-белымі вокладкамі па гісторыі Беларусі для сярэдняй школы, забароненыя зараз для карыстання ў беларускіх школах, але якімі карыстаюцца з задавальненнем мае вучні на занятках факультатыва беларускай культуры, шэраг іншых, усё цяжка пералічыць, ды і няма такой патрэбы! Галоўнае, што менавіта дзякуючы вам, вашай самаадданай працы, мы спазналі сваю "новую гісторыю", усвядомілі сябе б е л а р у с а м і, і ўжо ніхто нам не навязва "новую гісторыю" ў рэдакцыі Петрыкава-Філімонава!

Пятрусь КАПЧЫК,
філолаг.

Украіна.

НАШЫ СЛАВУТЫЯ ЗЕМЛЯКІ

ДОКТАР ПРАКАПЧУК

ДА 100-годдзя 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ

Колькі жыву ў родным Слоніме, столькі здзіўляюся: чаму гэта мы, слонімцы, так дрэнна ўшаноўваем памяць пра сваіх знакамітых землякоў? А зямля наша даволі багатая на таленавітых пісьменнікаў, мастакоў, музыкантаў, вучоных у розных галінах навукі, якія сваім талентам праславілі не толькі наш Слонім, але і ўсю Беларусь.

Да такіх славутых землякоў адносіцца, напрыклад, доктар медыцынскіх навук, прафесар, акадэмік Акадэміі навук Беларусі Андрэй Якаўлевіч Пракапчук, якому ў ліпені споўнілася 60 гадоў з дня нараджэння (памёр у 1970 годзе).

Нарадзіўся Андрэй Пракапчук у 1896 годзе ў вёсцы Чамяры на Слонімшчыне. Тут прайшло яго дзяцінства. Тут, у Слоніме, скончыў гарадское вучылішча, пасля -- настаўніцкія курсы ў мястэчку Свянцянны Віленскай губерні.

Час на курсах прайшоў хутка. Неўзабаве А.Пракапчук апынуўся ў Жыжморск Трокскага павета -- настаўнікам. У Жыжморскай школе было пяцігадовае навучанне, таму дасталіся яму пачатковыя класы. Школа была добрая, і настаўнікі -- людзі неаблагі, акрамя загадкаў школы Лабанава. Гэта быў чарнасоцэнец, член "Саюза рускага народу", выпісваў чарнасоцэную газету "Земшчына". Аднак працаваць А.Пракапчуку ён не надта перашкаджаў, і клас яго быў не з горшых: калі школу правяраў інспектар народных вучылішчаў, ён звярнуў на яго ўвагу і нават запрасіў да сябе ў Трокі. У Троках, калі яны пазнаёміліся бліжэй, інспектар сказаў, што будзе рэкамэндаваць Андрэя ў Пецярбург на Фрэбелеўскія курсы. Ён, вядома, узрадаваўся, але на курсы не паехаў, бо пачалася першая сусветная вайна.

У жніўні 1914 года А.Пракапчука прызвалі ў войска. Служыў салдатам у першай роце лейб-гвардыі Пецярбургскага палка, дакладней -- яго запаснога батальёна. Неяк выпадкова вывіхнуў нагу і трапіў у шпіталь. А ў шпіталі сустрэў свайго земляка з Жыровіц Аляксандра Станкевіча, які быў тут фельчарам. Менавіта Станкевіч і павярнуў лёс Пракапчука, вызначыўшы дарогу да яго будучай прафесіі. Ён удакладнаў Андрэя ў шпіталь, а пасля параіў паступаць на курсы ротных фельчараў.

Пасля курсаў Андрэй Пракапчук вяртаецца ў Беларусь, працуе настаўнікам у Нясвіжы, арганізоўвае гурткі па ліквідацыі непісьменнасці, хаты-чытальні, рыхтуе спісы па падзелу памешчыцкіх зямель...

У лютым 1918 года Нясвіж занялі войскі кайзераўскай Германіі. Андрэй Пракапчук адразу пачаў збіраць надзейных людзей, арганізоўваць партызанскія атрады.

У канцы лістапада 1918 года немцы пакінулі горад. Атрады Пракапчука занялі асноўныя гарадскія ўстановы. Яго прызначылі военным камісарам Нясвіжа...

У 1920 годзе наш зямляк паступае на медыцынскі факультэт Маскоўскага ўніверсітэта. Яго адразу

залічваюць на чацвёрты курс. У час вучобы Андрэй Пракапчука выбіраюць старастам групы. І быў ён не проста старастам, а старастам-выручалачкай: пісаў за ўсю групу гісторыі хвароб. У вольны час хадзіў на дзяжурствы ў другую гарадскую клініку Масквы, дзе вядучым хірургам быў тады Вейсброд.

Неяк прывезлі парадзіху, якая няк не магла нарадзіць і чатыры дні праляжала на стала ў непрытомнасці. Вейсброд вырашыў рабіць кесарава сячэнне. Здавалася, усё будзе добра. Аднак дзіця праз дзве гадзіны памерла, а яшчэ праз некалькі гадзін памерла і маці...

На другі дзень, калі разбіралі гэты выпадак, Андрэй Пракапчук сказаў: "Не трэба было рабіць кесарава сячэнне. Я дастаў бы дзіця звычайным шляхам. Праўда, яно было б мёртвае, але затое жанчына засталася б жывь".

Вейсброд раз'юшыўся, раскрычаўся: маўляў, яйцо курыцы вучыць. А пасля пераверу Пракапчука ў скурную бальніцу да прафесара Мясчэрскага.

Германа Мясчэрскага наш зямляк ужо ведаў, бо здаваў яму экзамен па дэрматалогіі. Адказваў, трэба прызнацца, кепска. "Ну, што ж, пастаўце яму тройку. Дэрматалага з яго ўсё роўна не будзе", -- сказаў тады свайму асістэнту прафесару.

Праз многа гадоў, калі працы А.Пракапчука па дэрматалогіі былі прадстаўлены ў якасці дакладаў на міжнародным кангрэсе дэрматалагаў у Будапешце, наш зямляк, сустрэўшыся з Мясчэрскім у Маскве, напамніў яму гэтую яго фразу. Прафесар доўга смяяўся.

Але гэта было пазней. А тады юнак са Слонімшчыны з пэўнай асцярогай узяўся за новую для сябе справу...

Работа з Мясчэрскім ужо не ў якасці студэнта-практыканта, а ўрача была для Пракапчука вялікай школай, навучыла самастойна думаць. Прафесар бачыў гэта і, калі Пяцігорскай гразелячэбніцы спатрэбіўся спецыяліст, парэкамэндаваў яго.

Менавіта ў Пяцігорску пачалася дарога нашага земляка ў вялікую навуку. Там ён пачаў сапраўднае даследаванне, якія павінны былі вызначыць, у прыватнасці, дозу ужывання лекавай гразі.

Пра сваю работу ў Пяцігорску Пракапчук паведамляў у навуковым друку: "Русский вестник дерматологии" надрукаваў яго артыкул аб аміятрофіях, а часопіс "Курортное дело" змясціў артыкул "Лячэнне сіфілісу на каўказскіх мінеральных водах". Пасля гэтага яму прапанавалі пасаду ўрача Мінводаў. Гэта была вялікая радасць для Андрэя Якаўлевіча. У цэнтры ўвагі, як доктара, былі пытанні зтыялогіі і патагенезу найбольш распаўсюджаных хранічных захворванняў скуры. Пад яго кіраўніцтвам з гэтай нагоды было праведзена даследаванне ў скуры фізіка-хімічных працэсаў, вучэнне водна-мінеральнага,

бялковага, вугляводнага і ліпіднага абменаў.

Праз некаторы час А.Пракапчука тэрмінова выклікаюць у Маскву, і на Каўказ ён больш ужо не вярнуўся. Справа ў тым, што ў Маскве старшыня ЦВК БССР Чарвякоў сабраў у беларускім прадстаўніцтве ўсіх беларусаў, якія вучыліся ў маскоўскіх ВНУ, і паведаміў, што беларускі народ кліча іх на радзіму, у Беларусь.

У 1927 годзе наш зямляк вяртаецца ў Мінск і пачынае працаваць у Беларускам дзяржаўным універсітэце на медыцынскім факультэце намеснікам дэкана і старшым выкладчыкам кафедры. Жывучы ў Мінску, Андрэй Пракапчук знаёміцца з творчай інтэлігенцыяй Беларусі. А вось яго блізкае знаёмства з Янкам Купалам адбылося з прычыны хваробы песняра.

Аднойчы Андрэю Якаўлевічу пазвалі ў клініку і паведамілі, што тэрмінова патрэбна яго кансультацыя: захварэў Янка Купала, ёсць падазрэнне на дэрматыт, бо трэці дзень паэт скардзіцца, што ў яго баліць скура на твары, пяч, ён не можа да яе дакрануцца. І тэмпература падскочыла -- 38,9...

Некалькі дзён А.Пракапчук літаральна не адыходзіў ад Янкі Купалы, і нарэшце лячэнне дало свае вынікі: пясняр паправіўся, павесялеў. На сэрцы ў доктара адлягло...

З той пары Андрэй Якаўлевіч даволі часта наведваў Івана Дамінікавіча і любіў там бываць, бо ў яго доме было заўсёды людная, там збалася літаратурная моладзь, гарачая, цікавая, разумная. І з Якубам Коласам ён пазнаёміўся ў Купалы, у яго гасцінным доме, дзе такой шчырай і ветлівай гаспадыняй была цётка Уладзя, жонка песняра. У Літаратурным музеі Янкі Купалы ў Мінску да сённяшняга дня захаваўся чацвёрты том збору твораў Янкі Купалы, выдадзены ў 1940 годзе. На ім дароўны надпіс: "Дарагому прафесару, акадэміку А.Я.Пракапчуку на добрую памяць. Шчыра адданы Янка Купала. 21.IV. 1940 г., г. Мінск".

У кастрычніку 1940 года Янка Купала і Андрэй Пракапчук наведвалі Гродна. Гэта, відаць, была апошняя іх сумесная паездка па роднай Беларусі...

Што датычыць медыцынскай дзейнасці, то хачу сказаць, што ў 1928 годзе А.Пракапчук быў камандзіраваны ў Парыж з навуковай мэтай -- удасканалення сваіх ведаў. Тут ён працаваў у шпіталі святога Людовіка як стажор Сарбонскага ўніверсітэта па дэрматалогіі і венералогіі, а таксама ў Пастэраўскім інстытуце па сералогіі. Яго кіраўнікамі былі вядомыя вучоныя Гужэро, Люсьен Перэна, Гастон Міліян. Гэта быў надзвычай плённы час для доктара са Слонімшчыны. Ён атрымаў дыплом Сарбоні па спецыяльнасці -- гісталагія і яшчэ адзін дыплом, у якім было напісана, што "месяць Пракапчук мае права загадваць сералагічнай лабараторыяй у Францыі і яе калоніях..."

Акрамя таго, ён надрукаваў у французскіх навуковых выданнях некалькі сваіх прац, у прыватнасці, у часопісе Гастона Міліяна быў змешчаны яго артыкул "Пігментная хвароба Шамберга".

Люсьен Перэн і іншыя калегі ў Францыі гаварылі Пракапчуку, што яго працы вартыя таго, каб на іх падставе абараніць дысертацыю, але ў Парыжы гэта будзе дорага каштаваць. "Раю вам, — гаварыў Перэн, — вярнуцца на радзіму і абараніць дысертацыю ў інстытуце акадэміка Паўлава".

Пракапчук паслухаўся Перэна і напісаў у Ленінград. Адтуль атрымаў станоучы адказ.

У Ленінградзе нашаму земляку давялося працаваць пад кіраўніцтвам прафесара М.Анічкава ў інстытуце эксперыментальнай медыцыны. Дапамагалі А.Пракапчуку не толькі прафесар Анічкаў, але і яго калегі — вядомыя вучоныя. Дзякуючы ім, беларускі доктар пабыў і на слаўтых паўлаўскіх серадах, быў прадстаўлены вялікаму вучонаму. Між іншым, менавіта акадэмік Паўлаў паспрыў таму, што яго шэфам стаў прафесар Анічкаў.

У горадзе на Няве А.Пракапчуку была прысуджана ступень доктара медыцыны. Тут ён атрымаў і званне прафесара.

Імя нашага земляка Андрэя Пракапчука здабыло сусветную славу. Ён з'яўляецца аўтарам больш як двухсот навуковых прац. Пад яго кіраўніцтвам дваццаць пяць урачоў напісалі і абаранілі кандыдацкія і доктарскія дысертацыі. А ў 1944 годзе яму было прысвоена званне заслужанага дзеяча навукі Беларусі.

А.Пракапчук распрацаваў і ўкараніў у практыку метады лячэння чырвонай ваўчанкі акрыхінам. Ён адзін з першых у былым СССР апублікаваў даныя па электронна-мікраскапічнай структуры нармальнай скуры, узбуджальніках заразных скурных і венерычных хвороб. Пад яго кіраўніцтвам праведзены арыгінальныя даследаванні па ультраструктуры скуры пры прамяневых апёках, а таксама пакладзены пачатак гістахімічным даследаванням у дэрматалогіі.

У галіне мікалогіі А.Пракапчук і яго вучнямі праводзілася вывучэнне эпідэміялогіі грыбковых інфекцый, даследаванні мікрафлоры нармальнай скуры чалавека.

У галіне венералогіі Пракапчук пастаянна займаўся ўдасканаленнем арганізацыйных форм барацьбы, метадаў дыягностыкі і лячэння, вывучэннем эпідэміялогіі і патагенезу сіфілісу і ганэрэі. Ён адзін з першых у былой вялікай краіне са сваімі супрацоўнікамі вывучаў тэрапеўтычную эфектыўнасць пеніцыліну пры лячэнні сіфілісу, ганэрэі і гнойных захворванняў скуры...

Спіс добрых спраў доктара Пракапчука можна доўга працягваць. Усе свае веды, жыццё і працу ён аддаваў ахове здароўя чалавека. І мы павінны пра гэта ведаць. Тым больш, што ён — наш зямляк. Таму хочацца ў Слоніме кроць яго вуліцай, бачыць на будынку Слонімскага медвучылішча мемарыяльную дошку ці помнік у яго родным горадзе. Дый наогул чаму, напрыклад, не назваць тое вучылішча імем А.Я.Пракапчука, а для лепшых і здольных навучэнцаў не ўстанавіць стыпендыю вучонага. Усё можна, бо час добра паказаў, што вельмі вялікая роля А.Я.Пракапчука ў развіцці дэрматавенералогіі.

Сяргей ЧЫГРЫН.

ВОСТРАЎ ПАМЯЦІ НА СВІСЛАЧЫ

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

Вакол белых сцен храма застылі бронзавыя постаці жанчын — іх сабрала сюды агульная бяда і агульная адказнасць за будучыню.

На адкрыццё помніка з'ехалі дэлегацыі бацькоў загінуўшых салдат з усёй Беларусі, сябры-аднапалчане, тыя, хто чакаў і не дачакаўся дома. Невялічкі востаў сярод Свіслачы не здолеў умясціць усіх гасцей і гараджан, таму тысячы людзей сабраліся на беразе ракі, непадалёку ад сцен храма-помніка. Усе яны памятаюць тую вайну, якая ўвайшла ў нашу гісторыю цяжкімі стратамі і горкімі наступствамі.

На цырымоніі прысутнічалі Прэзідэнт Лукашэнка, старшыня Вярхоўнага Савета Сямён Шарэйкі і яго намеснікі Васіль Новікаў і Генадзь Карпенка, віцэ-прэм'ер Уладзімір Русакевіч, кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў Беларусі, прадстаўнікі дыпламатычнага корпуса.

"...Гэта вайна ўварвалася ў наша жыццё па волі палітыкаў, змяніўшы лёс цэлага пакалення. Якімі б ні былі палітычныя ацэнкі гэтай вайны, усім сёння зразумела, што салдаты і афіцэры, якія прайшлі дарогамі Афганістана, свой абавязак выканалі сумленна... Я яшчэ раз пацвярджаю, што ні адзін салдат нашай рэспублікі не будзе ваяваць, а гэта значыць і гінуць у чужых краях. Хопіць. Наваяваліся..." — гэта словы з прамовы Прэзідэнта А. Лукашэнкі, сказаныя ў час адкрыцця помніка. Тут было яшчэ шмат выступленняў вайну "афганцаў", іх бацькоў, ма-

ладых вайну сённяшняй Беларусі, але ўсе іх словы былі пра адно і тое ж: пра нашу памяць аб загінуўшых. Амаль трыццаць тысяч грамадзян рэспублікі прайшлі праз афганскую вайну, семсот семдзесят адзін воін загінуў на ёй.

Дзевяць гадоў збіралі людзі грошы на будаўніцтва гэтага помніка. Цяжка пералічыць усе перашкоды, якія ўзніклі на шляху бацькоў загінуўшых вайну, аўтара праекта скульптара Ю. Паўлава, усіх добраахвотных памочнікаў у час абсталявання задумывы ўзвесці помнік на востраве сярод ракі.

Ён вельмі маленькі — гэты востаў Памяці. Гора,

прынесенае афганскай вайною, бязмежнае. Не забывацца на яе горкія ўрокі — наш абавязак.

НА ЗДЫМКАХ: у час адкрыцця помніка вайнам "афганцам" у Мінску. Фота Я. КАЗЮЛІ.

З ВІЛЕНШЧЫНЫ

НУ І ДОЎГА БУДЗЕ СНІЦЦА БЕЛАСТОЧЧЫНА!

Лета — час адпачынаць, цікавых падарожжаў, сустрэч, знаёмстваў. Вучні пасля напружанага навучальнага года адпраўляюцца на канікулы. Адны едуць у вёску да бабуль, другія — у вандруўкі. Вось і лепшыя вучні Беларускай школы Вільні, дзякуючы намаганням дырэктара сп. Сівавай Г., адправіліся ў вандруўку на Беласточчыну. Надвор'е спрыяла. Вечарам выехалі ад школы, без клопатаў перасяклі мяжу, каля вёскі спыніліся на начлег і ранаці паехалі ў Бельск-Падляшскі. Ехалі, слухалі музыку, разглядалі прыдарожныя краявіды, кідалася ў вочы чысціня ўсюды: абалат дарогі скошаная трава, па-гаспадарску дагледжаныя вясковыя хаты. У Бельску мы адразу паехалі ў ліцэй імя Браніслава Тарашкевіча з беларускай мовай навучання, які адзначыў сваё 50-годдзе. У чэрвені яшчэ працягваюцца заняткі, у калідорах цішыня. Нас спаткала дырэктар ліцэя сп. Зінаіда Навіцкая. Яна расказала пра ліцэй, паказала выставы, кабінеты. Асабліва ўразіў кабінет беларускай мовы, вельмі добра абсталяваны, шмат літаратуры, дыдактычнага матэрыялу, а мастацкае аздабленне зрабіў вядомы беларускі мастак А.Марачкін. У калідорах уся гісторыя ліцэя: стэнды "Гісторыя", "Нашы лепшыя", "Нашы алімпійцы", "Успаміны", "Нашы выязды", "Ліцэй", "Матура" і іншыя. Настаўнікі, якія выкладаюць у ліцэі,

амаль усе беларусы. Жыццё ліцэя накіравана не толькі на дыдактычныя вынікі. Тут адчуваецца беларускі характар, ліцэй прапагандуе беларускую культуру, ладзіць сустрэчы з цікавымі людзьмі не толькі Беласточчыны, але і з Беларусі, і з-за мяжы з суайчыннікамі. Моладзь зацікаўлена ў вывучэнні беларускай мовы, гісторыі, культуры. Таму і дзейнічаюць ансамблі вакальных "Дзевачыя ноткі", "Васількі", "Крынічка", "Малан-

Бельск-Падляшскім з'яўляюцца цэнтрам беларускасці.

На наступны дзень у ДOME культуры нам паказалі сцэнку з спектакля М.Чарота "Мікітаў лапаць" у выкананні вучняў пачатковай школы вёскі Сакі, вельмі спадабалася пастаноўка "Двое" ў выкананні вучняў ліцэя, пасля дэкламавалі вершы, спявалі песні. Наведалі вучылішча і кананісу — адзінае ў Польшчы, выставу Пятра Паўлаўчука, які перад другой

пенскай, Уваскрасенскай цэрквах, у беларускай хатцы, дзе так добра дыхаць. Тут намаганнімі Дарафея Фёніка сабраны рэчы старасветчыны, мае быць музей бежанства, плануецца зрабіць млын. Пад акампанемент гітары ў выкананні Д.Фёніка слухалі песні на словы У.Караткевіча, Я.Купалы.

Затым наша падарожжа прадоўжылася ў Гайнаўцы, гарадку, у якім жыве 95 працэнтаў беларусаў і 5 працэнтаў палякаў. Тут уласнымі сіламі і з дапамогай з Беларусі пабудаваны цэнтр беларускага асяродку ў Гайнаўцы, дзе размясціўся музей, бібліятэка, зала, гатэль. Міхась Галуб паказаў беларускі музей. Потым паехалі ў Белую Вежу, наведалі запаведнік. І закончылася наша вандруўка ў Беластоку. Тут наведалі рэдакцыю беларускага штодзённіка "Ніва", пазнаёміліся з айдом Місеюком, які часта выступае па радыё з прапаведзямі на беларускай мове. Хоць і трывалая беларускасць у Польшчы, але як і ў Літве, трымаецца на энтузіазме, на сваіх уласных сілах і сродках, без дапамогі з Беларусі, бо на радзіме зараз неспрыяльны час для беларускасці.

Хутка праяцелі пяць дзён. Вельмі добра нас прымалі, запрашалі да сябе ў госьці. Мэта нашай вандруўкі — бліжэй пазнаёміцца з жыццём беларусаў Польшчы, наладзіць больш цесныя кантакты, асабліва з вучнямі і настаўнікамі беларускага ліцэя.

Леакадзія МІЛАШ,
настаўніца Беларускай
школы г. Вільні.

НА ЗДЫМКУ: каля рэдакцыі "Нівы" ў Беластоку.

ка", драматычныя гурткі. Вучні ліцэя прымаюць удзел у рэспубліканскай алімпіядзе беларускай мовы ў Беларусі. Ліцэй і пачатковая школа ў

сусветнай вайной скончыў у Варшаве інстытут, затым эміграваў у Аргенціну. Пазнаёміліся з горадам, былі ў Троіцкай, Мікалаеўскай, Ус-

"НАШ ЖУРБОТНЫ ШЛЯХ ПРАЦЯГВАЕЦЦА..."

(ПІСЬМЫ У. ДУБОЎКІ ЖОНЦЫ І БЛІЗКІМ СА СТАЛІНСКІХ ЛАГЕРАЎ І ЭТАПАЎ)

Дорогая Марилька!
Я думаю, что ты получила мое письмо, в котором я писал о своей неожиданной болезни. Пока что самостоятельно ходить не могу. 10-го декабря ходил на рентген. Установлено, что поломок или разрывов никаких нет. Все же лежать придется не меньше месяца. Сегодня пишу, вернее, написал письмо в Кульдур своему начальнику, в котором прошу забрать меня туда в наш стационар из центрального лазарета. Дело в том, что там я смог бы делать ванны из курортной воды и лучше, чем здесь, устроился бы с питанием. Если буду уезжать туда — обязательно напишу. От тебя с июля ничего не имею. Быть может, за это время подошло что-либо, но мне сюда не переслали. Целую тебя. С Новым Годом, моя родная. Хотелось бы хотя следующий провести вместе. Привет родным.

17/XII.46.

Владимир.

28-01-47

Дорогая Марилька!
Я тебе написал несколько писем и длинных, и коротких. Из них ты можешь составить себе представление о моем житье-бытье. Могу добавить, что в общем здоровье мое улучшается, и хотя я хожу с костылем, но наступать ногой становится легче. Думаю, что нога начнет и разгибаться полностью, хотя, б[ыть] м[ожет], не сразу. Я, возвращаясь из лазарета, заехал в Карадуб и здесь живу пока что. Понемногу работаю в бухгалтерии. Относительно моего питания ты можешь не беспокоиться. Когда нужно будет — я заблаговременно попрошу подбросить чего-либо, а сейчас — ничего не нужно. Вот если у тебя найдется кусок сукна синего с полметра, остаток от каких старых брюк, не новый, конечно, — при случае подбрось сюда. Дело в том, что те синие брюки, которые ты прислала мне со свитером в 45 году, я осенью перелицевал и сейчас ношу. Но думаю, что в скором будущем понадобится так называемые "леи" на заднюю часть, так как она протирается быстрее. Не обязательно, чтобы сошел цвет. Только не вздумай тратить что-либо хорошее. Если никакого ненужного предмета нет — я при необходимости поставлю какой-либо другой материал. Больше ничего не заказываю, разве пару хороших химич[еских] карандашей. У нас здесь бывают рублей по 25—30, но качество скверное. Не знаю, как дальше. Надо уже интересоваться тем, куда

ехать в августе. Какие твои соображения. Прекрасно представляю, что при засухе 46 года на мой вопрос сейчас ответить нелегко. Как ты смотришь на Закавказье, если туда мне разрешат ехать? В коротких чертах выскажи свои соображения. Привет родным. Я смотрю на них совсем не так, как ты. Помоему — "все люди и все человеки". Целую тебя. Я поздравляю тебя с Н[овым] Годом. Спасибо за твои. Привет. Телеграмму твою

тебя, между прочим, давно нет писем. Получаешь ли ты мои? Я писал тебе порядочно. В общем — жив, здоров. Работаю в бухгалтерии на материальном столе. В Кульдур не поехал, задержался в Карадубе. Здесь лучше с питанием, все же здесь я несколько лет провел. Пиши, дорогая. С посылками не беспокойся. Когда мне нужно будет что — я спрошу своевременно.

пока что не получил. Она или в Кульдуре, или в Известковой. Пиши.

Владимир.

5-02-47

Дорогая Марилька!
Адрес — тот же. Я сейчас нахожусь в Карадубе. Нога — поправляется. Имею надежду, что хотя и не скоро — будет вполне здорова. Мне пока ничего не присылай. Если нужно будет что — я напишу. Знаю хорошо, что в этом году там у вас нелегко с питанием. Что касается меня, то пока что я сыт, одет, обут. К освобождению чего нужно будет — тоже напишу. Пиши свои соображения относительно того, куда хотела бы ехать после моего освобождения. Я, признаться, потерял ориентировку. Почему-то мне думается, что неплохо было бы поехать в Закавказье, к морю, если разрешат. Привет. Целую тебя. Пиши. Передавай привет родным.

Владимир.

27-02-47

Дорогая Марилька!
Вот сегодня остается пять месяцев. Пиши, куда бы лучше направиться. От

Шью себе меховой пиджак, крытый сукном. Сшил раньше китель суконный. Брюки, что ты прислала, почти что приличные. Сошью сапоги брезентовые. Сшил полуботинки из присланного тобой хрома. Сошью пару гимнастеров. В общем мало-мальски буду одет на первое время. Про меня особенно не беспокойся. Питаюсь нормально. Живу в хороших условиях. Нога поправляется, хотя медленно, но поправляется. А в июле, числа с 10-го, думаю твердо побывать в Кульдуре и принять десятков ванн.

В случае необходимости дам телеграмму относительно денег, но постараюсь избежать этого, т. к. они могут пропасть. Если сумею получить с лицевого счета, куплю себе материал и сошью брюки шерстяные на ботинки.

Привет родным. От Таси получил короткое письмо. Целую тебя.

Владимир.

23-08-47

Дорогая Марилька!
Приехал 21 вечером. Вчера дал телеграмму. Имею резолюцию на оформление, но в [аспортном] столе нет бланков, зав. уехал за ними. Получу не раньше понедельника, а б[ыть] м[ожет] и еще позже, как придет. Военная комиссия даже 18-09, но это не задержит. Город большой живой, но пока дороговатый. После снятия урожая будет безусловно иное. Дешевы только фрукты и овощи. Снял временную комнату безо всяких услуг. Платчу, не пугайся, 20 р. в сутки. Сегодня иду относительно работы и, б[ыть] м[ожет], более подходящей квартиры. Как только мало-мальски устроюсь — дам телеграмму. Сегодня же буду писать письмо более подробное. Есть еще сахар, сухари. Покупаю немного винограда, овощей. Тарелочка винограда, помоему, не меньше кило — пять рублей. А может быть и больше кило. Здесь очень в ходу на сбыт ценные материалы — шерсть, сукно, шелк. Многие отсюда возят в Москву фрукты, орехи и пр., а там приобретают материалы или даже проникают за ними в Иваново. Вчера весь день бегал из Военкомата в Управление, а поэтому хорошенко и не рассматривал всего. В общем — не горюй. Целую тебя крепко, крепко. Привет родным сердечный

Володя.

М[ежду] прочим, Кутанси не режимный город, пожалуй, я зря не взял письмо от Ив. Конст., но тем не менее мне обязательно надо было заехать и сюда, поскольку сюда направляли. Целую. Владимир.

¹ Иван Константинович Клецкий, муж сестры Уладзіміра Мікалаевіча.

Публикацию
подрыхтала
Яніна КІСЯЛЁВА.

НА ЗДЫМКУ: перад ад'ездам з Почата. 1958 г.

НАРОДНЫ МАЙСТАР

Такого ўмельца па лазапляценню, як жыхар вёскі Альшаны Столінскага раёна Андрэй Чэрвінскі (на здымку), бадай, на ўсім Палессі не знойдзеш. З лазы ён робіць усё -- пачынаючы з дробных вырабаў і канчаючы прыгожай мэбляй. Да выхаду на пенсію Андрэй Паўлавіч 33 гады працаваў кавалём. Цяпер вучні майстра стварылі ў мясцовым калгасе "40 гадоў Кастрычніка" цэх па лазапляценню, які прыносіць немалы даход гаспадарцы.

Фота Эдуарда КАБЯКА.

У ВІЦЕБСКУ ПОМНЯЦЬ МАЛЕВІЧА

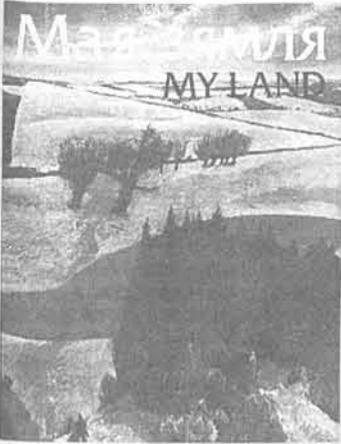
І ВЕДАЮЦЬ МАЛЕЯ

У былой графскай сядзібе Цеханавецкіх у Бачэйкаве, што ў Бешанковіцкім раёне, праходзіць II міжнародны пленэр "Малевіч. УНОВІС. Сучаснасць". Ідэя і праект гэтага пленэра, зрэшты, як і таго, што праходзіў два гады назад у Ліпках, належыць вядомаму віцебскаму мастаку і тэарэтыку мастацтва Аляксандру Малею. А генеральным спонсарам, без якога нічога не адбылося б, з'яўляецца Віцебскае аддзяленне Беларускага фонду Сораса.

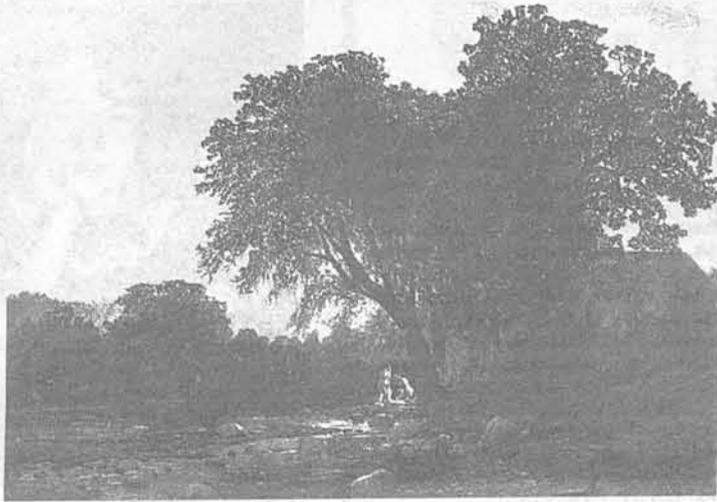
II міжнародны пленэр задуманы як пленэр канцэптуальнага мастацтва і закліканы падкрэсліць, што творчасць Казіміра Малевіча канцэптуальная ў класічным разуменні. Менавіта ў Віцебску з 1919 па 1923 год ідэі супрэматызму былі завершаны Малевічам тэарэтычна. Сучасныя віцебскія мастакі-авангардысты, аб'яднаныя Аляксандрам Малею у творчае аб'яднанне "Квадрат", сцвярджаюць эстэтычныя прынцыпы класікі і постмадэрнізму ў мастацкім жыцці рэспублікі, узнаючы перарваную сувязь паміж мастацкай гісторыяй пачатку стагоддзя і сучаснасцю, прагнуць гістарычнай справядлівасці і ўзбагачаюць культуру Беларусі. Першы пленэр "Малевіч. УНОВІС. Сучаснасць" меў вялікі рэзананс. На заключнай выставе прысутнічалі прадстаўнікі Рускага музея, Беларускага нацыянальнага мастацкага музея, Траццякоўкі, Фонду Малевіча, крытыкі-мастацтвазнаўцы з выданняў Беларусі і Расіі. Работы ўдзельнікаў таго пленэра выстаўляліся ў Маскве.

Цяперашні пленэр яшчэ больш прадстаўнічы. У ім прымаюць удзел 15 мастакоў з Беларусі, Расіі, Украіны, Літвы і Польшчы. Акрамя заняткаў творчасцю, мастакі ўносяць пасільны ўклад у справу стварэння ў сядзібе Цеханавецкіх рэспубліканскага парку культурных і гістарычных ведаў.

Месца гэта ў многім унікальнае і надзвычай прыгожае. На жаль, наша глупства і асабліва вайна ператварылі комплекс у Бачэйкаве ў руіны. Цяпер аднаўленнем сядзібы Цеханавецкіх займаецца Віцебскае аддзяленне Беларускага фонду Сораса, а таксама вядомыя спецыялісты. Раскопкі вядуць супрацоўнікі Акадэміі навук, студэнты і педагогі Полацкага дзяржуніверсітэта.

ЛЮБЛЮ ЦЯБЕ, МАЯ ЗЯМЛЯ!

НЯДАЎНА ў Мінску ў Нацыянальным мастацкім музеі прайшла прэзентацыя альбома беларускіх мастакоў пад назвай "Мая зямля". Альбом гэты — своеасаблівая анталогія жывапіснага выяўленчага мастацтва Беларусі. Ён рэкламуе набыткі беларускага мастацтва і прадстаўляе Беларусь у свеце. Аналагаў яму няма. Гэта грунтоўны, шматпланавы альбом, зроблены па новаму прынцыпу спалучэння: калі вы не толькі бачыце карціны мастака, але і можаце атрымаць навуковую інфармацыю аб ёй, змешчаную ў даведчанай частцы. Аб гэтым гаварылі на прэзентацыі заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея — Юрась Карачун, аўтар канцэпцыі альбома, загадчык аддзела выяўленчага мастацтва часопіса "Мастацтва" — Валяціна Трыгубовіч,

дырэктар фірмы "Сімон" — Мікалай Сіучук, прадстаўнікі беларускай прэсы, творчай інтэлігенцыі. Выданне стала вынікам трохгадовай працы творчага калектыву часопіса "Мастацтва" і выдавецкай фірмы "Сімон". Яно першае ў тым праекце, які задуманы ўкладальнікамі з мэтай знаёміць свет з беларускай культурай, прычым трэба адзначыць, праект гэты прыватны.

Альбом "Мая зямля" складзены з больш чым 100 карцін 59 беларускіх мастакоў, якія працавалі і працуюць у самых розных стылях, мастакоў мінулага стагоддзя і нашых сучаснікаў, тых, што жы-

вуць у Беларусі і далёка за яе межамі. Усіх іх аб'ядноўвае адзінае шчырае пачуццё — любоў да роднай зямлі. Тут сабраны пераважна пейзажы, бо што лепей перадаць усю гаму пачуццяў! Але замілаванне краем без яго жыхароў немагчыма, і таму на старонках альбома глядач сустрэнецца і з партрэтамі людзей, убачыць таксама нацюрморты, кампазіцыі нахшталь работ Фердынанда Рушчыца, Міхася Сеурука і інш.

Першая карціна, з якой пачынаецца альбом, — партрэт, фрагмент фрэскі Спаса-Ефрасіннеўскай царквы, які спецыялісты лічаць можа быць выявай Ефрасінні Полацкай —

вялікай асветніцы, святой апякункі Беларусі, асобы надзвычайнай важнай для ўсёй гісторыі нашай культуры. А далей імяны, імяны... Апалінар Гараўскі, Іван Хруцкі, Нікадзім Сілівановіч, Віталь Цвірка, Гаўрыла Вашчанка, Нінель Шчасная... Ёсць у альбоме і карціны мастакоў — прадстаўнікоў беларускага замежжа: Галіны Русак са Злучаных Штатаў Амерыкі, Лявона Тарасевіча і Міколы Давідзюка з Польшчы. Такія розныя, але цікавыя мастакі, такія шчырыя работы.

Альбом гэты па задуме аўтараў складаўся як лірычны верш, тэма якога — "люблю цябе, мая Беларусь".

І ў кожнага мастака выплываеца нейкая асабістая шчыра і інтанацыя, сугучная з агульным настроем. Таму не пакідае гледача адчуванне гармоніі, цэласнасці. Выданне зроблена паралельна на беларускай і англійскай мовах. Англійскія тэксты дапамагаюць вычытваць наш суайчыннік з Амерыкі, які зараз жыве на Беларусі, — Джозэф Піцэвіч.

Выхад у свет альбома "Мая зямля" — сапраўдны з'ява ў выяўленчым мастацтве нашай краіны.

Алена КАЗЛОВА.

НА ЗДЫМКАХ: А. ГАРАЎСКІ "Купальшчыцы"; К. КАЧАН "Зіма ў Наваградку".

«МНЕ ДОЎГАЕ РАССТАННЕ З ВАМІ...»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Спытаўся адчайна ў мудрай і мужнай Беларусі, за што "забылі цябе, адракліся, прадалі і аддалі ў палон". Спытаўся Паэт, які вырас на чужой зямлі, у ваколлі чужога мовы, сілкуючыся толькі чэпкія памяццю і любоўю: "у родным краі ёсць крыніца жывой вады... Спытаўся Грамадзянін, здольны вымаліць: "Маці родная, маці-краіна, Не усцішыцца гэтакі боль... Ты прабач, ты прымі свайго сына, За цябе яму ўмерці дазволь".

"Дзе шляхі вашы ідуць і куды?" — пытаемся і мы цяпер, напрыканцы ХХ веку, на хвалі новага Адраджэння, якое зноў растузанае ліхадзейнымі вятрамі нашае нацыянальнае адчужанасці ад саміх сябе, ад сваіх спракавечных каранёў. Пытаемся ў сваіх адначаснікаў, што заблукалі на гістарычных скрыжаннях паміж Захадам і Усходам, страціўшы ратавальнае пачуванне гледаць — бацькаўшчыны. Пытаемся ў саміх сябе, знявераны і ўпартыя, памкнёных і задумлівых — раскрыстаных да новае дарогі нашае краіны ў свет, у бясконцаць.

80 гадоў заклікае прарочы Максімаў голас: "Біце ў сэрцы іх, біце мячамі, Не давайце чужындам быць!" З сівае прадаўнасці "мкнуцца, рвуцца" "вакі грозных каня", ад Полацкіх курганоў да святое Вострае Брэмы ў Вільні, ад перамогаў над крыжакімі да сённяшняе маўклівае пакоры "Усе лятуць і лятуць тыя коні". А мы? Мы нацяжамна азіраемся наўкол, намацаваўшы светлавыя кропкі мінуўшчыны і наступнасці, пасміхаючыся кпліва з Максімавага абяцання: "Беларусь! Твой народ дачакаецца..." Мы чакаем — волю, каханна, ладу. Мы сапраўды дачакаліся, што імя нашае і гонар не залежаць ад нас, ад выбару сэрца.

Максіму Багдановічу было мала адведзена пражыць, і ён, тонкая нярэвіна Сусвету, прадаўшаў, разумеў, бачыў скон як пачатак, край які узвышэнне. Ён спаляўся сказаць, здзеіць, спраўдзіць сваю ролю ў гэтай годнай ціхмянай Краіне. Ён ствараў паэзію сябе, набліжаючы ідэал Радзімы, Жанчыны, Праўды да рэчаіснасці. Ён ляпіў настойліва вобраз існасці, дзеля якога і вяршыцца быццё ўсяленскае, няспынае, непераможнае, як тая містычная, але гэтка жывая, магутная, праведная Пагоня, што абуджае памкнёнасць да волю.

У Ракуцёўшчыне, што прытуліла Багдановіча ў палаўнічэй хатце Вацлава Лычкоўскага на два кароткія месяцы

лета 1911-га, Паэт шукаў, галёкаў, мроіў сваю Вераніку, каб у 1916-м пачуць лёт Пагоні "ў сэрцы трывожнім". Каб Воля і Каханне спляліся ў несмяротны "Вянок", які ўзідзе над краем нечакана радасна, прыплыве ад сінняй бухты адкрыццём і спасціжэннем Сусвету Творцам ў параненай душы. Адсюль, з Ракуцёўшчыны, дзе Багдановіч выдыхнуў на адным апантаным крыле крывіцкага лета два цыклы вершаў — "Старая Беларусь" і "Места", паэмы "Вёска" і "Вераніка", дзе ён піў напоўніцу водар Айчыны, павёў літаратурны бальшак да тае вяршыні, на якой свяціцца зараз імя Максіма-кніжніка. Адсюль, з мясціны, прытуленай між Мінскам і Вільняй, на дарозе ад учарашняе дзяржаўнае моцы Літвы да заўтрашняга ўсхода незалежнай Беларусі будзе чэрпаць Паэт натхненне жыццё і казаць скрушна-спадзеўна: "Народ, беларускі народ, ты цёмны, спячы, быццам крот" — спадзеўна на відущасць старажытнага народу. Адсюль Багдановіч пойдзе ў Вечнасць, каб свяціць нам усім здалёку зоркаю Венераю: "пэўна ўжо доля такая у нас..."

Тут, у Ракуцёўшчыне, застаецца адзіны след Паэтавай хады з нябёсаў па зямлі. Бо ў Мінску, дзе нарадзіўся Максім, дзе ў Беларускай хатцы ён упершыню чытаў адраджэнскай грамадзе сваю балючую "Пагоню" на развітанне з Радзімаю, чуцён яго задумны голас — голас немаўляці, што прыйшло з паэзіяй у бел свет, і голас духоўнага Паўстанца, што задыхаецца без Волю. А ў Ракуцёўшчыне пранікліва адчуваецца Максімава цішыня, Максімава засяроджанасць на зрухах уласнае душы, палучанае нябачна нічнаю з душою планеты, усяленскаю душою. Тут згадваецца Паэтава спалохана-адчайнае прызнанне: "Я ў сад прыйшоў. Там пуста, ціха. Усе травонае да бегу часу, які ўсё сцірае, парасло..." Паэтавае адзінотнае дарананне да бегу часу, які ўсё сцірае, пакідаючы толькі таемныя знакі прысутнасці Творцы, прысутнасці Бога ў радках, што воструннымі птахамі прысядаючы на дол зямное рэчаіснасці. Тут прытоена мовіць да нас і да наступнікаў сама Божая сутнасць, якая дасылае гэтай краіне Паэтаў — на паратунак, на збавенне ад нашае гаркотнае пакоры, на ўзвышэнне духу. На свята адзінства тых, хто быў, мысліў, марыў, і тых, хто яшчэ прыйдзе — шукаць сваю прызначанасць, сваё гняздо ў сусветнай прасторы, сваю Вераніку ў кароткім бліскавічным імгненні жыцця, дадзенага менавіта для гэтага ненадоленага пошуку.

"Мне доўгае расстанне з Вамі чарной ад Ваших чорных кос..." — Максім Багдановіч, што трызіў пра Мадонну, якая асвятляла б вялікім глыбокім сэнсам жыццё, надавала б важнае значэнне прышэсцю чалавечаму суды з улоння Мадонны-прыроды, пакутна перажываў рогань з каханай дзяўчынай, з радзімай, з аджылай, звялай мрояй.

"Мне доўгае расстанне з Вамі", — прамаўляю прасветлена і жальна я на сумежны тысячгоддзю. Мне падалося доўгім расстаннем жыццё без Багдановіча, без Купалы, без Геніюш — жыццё, пазбаўленае салодкае пакуты суперажываць, біцца пульскам у вершах, створаных даўно-прадаўна, але гэтакіх маіх, гэтакіх зразумелых і блізкіх. Мне падалася страюна мая доля, абкрадзена кімсьці бязлітасным і распарадчым, хто прысвойваў сабе права хаваць сапраўдную веліч нашае паэзіі, сапраўдную знітанасць творцы, гісторыі, будучыні і загадкі зямнога бытавання на крыжы любові і мукі.

"Знойдзеш Бацькаўшчыну блізка" — адкрыў-усявядоміў колісь яснабачны Купала. "Чым болей сходзіць дзён-начы, тым імя мілае вышэй..." — захоплена выснаваў Багдановіч. І спатканне з нягаснаю зоркаю паэзіі, сустрэча з Мадоннамі, якія хай сабе і былі выдумкамі Паэтавых галоваў, надае новыя адценні дню, новыя фарбы далегляду, замружанаму будзённымі нягодамі і расчараваннямі. Надае ўпартасці жыць, шукаць, памыляцца і зноў караскацца па лясвіцы спасціжэння — спяшацца спяваць, гаварыць, будаваць і глядзець у людскія вочы, каб узрушана знайсці адказ: "Калісь глядзеў на сонца я. Мне сонца асляпіла вочы!"

Да сонца Максімавай узлётнай песні расплюшчылі вочы мы, паслядоўнікі, што ідзе па слядох і не чуем іх жыццядайнае падтрымкі, іхняе адважнае жыватворчасці. Да сонца Максімавай любові ўзносіліся спевы бардаў Алега Атаманава, Вольгі Цярэшчанкі, што нанова дасылалі свету Максімаву "Вераніку" і Максімаву "Зорку Венеру", сагрэтыя сэрцамі і вуснамі пераемнікаў — нястомных падарожнікаў Любові. Да сонца нашае гаючае мінуўшчыны і нашае прадаўнае заўтрашці крылялі песні Алеся Камоцкага, Андрэя Мельнікава, Віктара Шалкевіча, агаляючы бязлітасна праўду нашага сённяшняга зацмення, пацвярджаючы Максімава папярэджанне: "Бяз болю, ціха зойдзеш ты ў краіну забыцця" — забыцця, якое пагражае вырачанаасцю стацца непайнавартаснай нацыяй. А Максім,

між тым, прамудра нагадаў: "Жывеш ня вечна, чалавек, — Перажыві ж у момант — век!"

Гэтак яно і выткалася, святая Паэзія ў Ракуцёўшчыне, якое штогод абуджаецца ў Дзень Незалежнасці, — "у момант — век". І час, і прастора, здавалася, былі ўпластаваны ў адно працулае маленне: "шукаю Бога я", каб "радзімаму краю служыць"...

"Ой, ня век жа свечы тонкай зіхаецца, гарэці, Дагарыць яна і знікне, як і ўсе на свеці..." — прадбачыў малады летуценны Максім Багдановіч, спазнаўшы суровую логіку быцця. Але празрыстая свечка ягонага Слова прабівала цямрэчу якаў і тое жудаснае бяспам'яцтва, што навісла над краем хмараю. Слова Максіма, прамоўленае, выгукнутае ў правечнасць вядучымі паэтычнага свята акцэрамі Купалаўскага тэатра Аленай Сідаравай і Віктарам Манаевым, ажыўляла ад знямеласці душы, раскрывала небакрай нашага немінучага Адраджэння — знойдзенасці саміх сябе. А паэты — гэтыя гордыя птахі гожаасці-хараства — Данута Бічэль-Загнетава, Алесь Чобат, Лявон Дранько-Майсюк, Людміла Рублеўская, Віктар Шніп, Міхась Скобла, Эдуард Акулін — паэты поўнілі свет вераю, святлом. Вычышчалі гоіным словам пратоки-барозны нашае гістарычнае нівы, па якой няспынна ідуць сабе ды ідуць нашыя спыняныя, нашыя адданыя сейбіты — Купала, Багдановіч, Колас, Караткевіч, нібыта спаўняючы Максімаў заклік: "І красой паводкі вольнай Душу выпрастай маю!". І, мабыць, упершыню не хацелася пагаджацца з Багдановічам, які некалі сумна ўбачыў:

**Песня рвецца і ліецца
На раздоллі, вольны свет.
Але хто яе пачуе! --
Можа толькі сам паэт.**

...Але брўіць спрадону, спрадэку Максімава крыніца "і ўсе, што згінула даўно, У цёмнай глыбіні хавае". Раскронены ў неба малады Максімаў сад, высаджаны сучаснымі паэтамі, — а ў гэтай повязі нетры і вышы, пачатку і скону сонечным прадзівам трымцям Беларускай Дзень — "той дзень, што мае нарадзіцца, і знікшы дзень". І ў дні гэтым белакужэльным настроенням ніты Максімавых, Купалавых, Цётчыных вершаў — валокнаў чысціні. У дні гэтым ёсць пачэснае месца паэзіі, якую чутно змучанаму народу, чутно на прасвятленне і ўзвышны шлях — жыць, любіць, знаваць, бо "ўсе мы разам ляцім да зор". Павярталная дарога з Ракуцёўшчыны цешыла надзею на ўаскрашэнне: "Не кувай ты, шэрая зянюла, сумным гукам у бары..."

"А ў сэрцы хараша было, — там запалілася цяпло..."

Антаніна ХАТЭНКА.

**БЕЛАРУСКІЯ СПАРТСМЭНЫ
НА XXVI АЛІМПІЙСКІХ ГУЛЬНЯХ**

НЕ НАШ ДЗЕНЬ

У Атланце завяршыліся XXVI Алімпійскія гульні. На іх Беларусь упершыню выступала асобнай камандай. Рэспубліка дэлегіравала ў далёкую Атланту 158 удзельнікаў. У каманду увайшлі і навічкі, і тыя, хто ўжо меў вопыт выступленняў на Гульнях. Чакалася, што беларускія

та Аляксандра Курловіча, лёгкаатлеткі Наталлі Шыкаленка... Не атрымалася. Што здарылася? Прычын некалькі. Адна з іх, як лічаць спартыўныя журналісты, камплектаванне зборнай. Не заўжды трэнеры прытрымліваліся спартыўнага прынцыпу.

Мусіць, прайшоў зорны дзень і час і для іншых знакамітых спартсменаў: цяжкаатлета Леаніда Тараненкі, барца Камандора Маджыдава... Гэты спіс можна працягваць.

Да трэнерскіх пралікаў дадаліся і суб'ектыўныя прычыны. Разлічвалі мы на нашых гімнастаў. Ведаем, што мужчынская зборная і па сённяшні дзень з'яўляецца мацнейшай у свеце. І раптам перад пачаткам Гульняў атрымлівае траўму Іван Іванкоў, бясспрэчны лідэр. Прыкра...

Яго траўма псіхалагічная так падзейнічала на іншых, што нават шасціразоваму чэмпіёну свету Віталію Шчэрбе не ўдалося ў Атланце заваяваць больш аднаго бронзавага медаля.

Алімпійскія гульні ў Атланце — гэта ўжо гісторыя. Не атрымалася сёння — атрымаецца заўтра. І не будзем рабіць трагедыю з гэтага параўнальна няўдалага выступлення беларускіх спартсменаў на Алімпіядзе. Яшчэ многа наперадзе стартаў, дзе, мы мяркуем, нашы спартсмены праявіць сябе ў поўным бляску, як гэта было ў мінулыя гады.

Юген ТУРАЙКЕВІЧ.

7 жніўня Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА сустраўся з спартсменамі — прызёрамі XXVI Алімпійскіх гульняў у Атланце. НА ЗДЫМКУ: у час сустрэчы.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ.

спартсмены парадуюць нас перамогамі, медалямі. Але, як кажуць, быў не наш дзень. У ЗША беларусы заваявалі 15 медалёў, з якіх усяго адзін залаты: вызначылася вяслярка Кацярына Хадатовіч. Няўдачы праследвалі нашых спартсменаў нават у традыцыйна "нашых" відах. Скажам, чакалі мы, калі не перамог, то медалёў ад кідальніка молата Ігара Астапковіча, цяжкаатле-

Прывядзём канкрэтны прыклад. Усе мы з вялікай пашанай ставіліся да алімпійскай чэмпіёнкі ў плаванні Алены Рудкоўскай, нізка схіляемса перад многімі яе перамогамі на спаборніцтвах. Але ж гэта было ўчора! Гады бяруць сваё. І вось таму пацвяджэнне: у Атланце Алена на змагала падняцца вышэй трыццаці трэцяга месца.

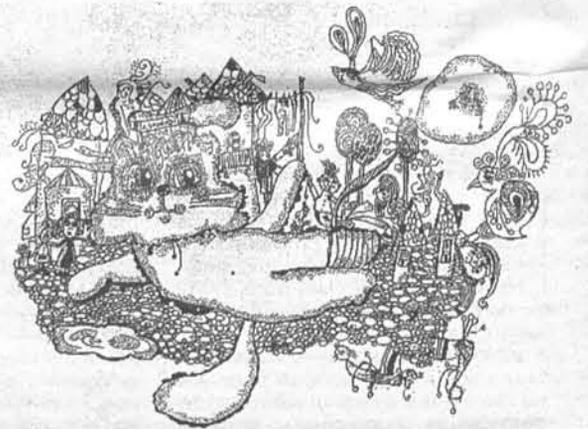
ЮНЫ ТАЛЕНТ

Вы можаце ўявіць сабе бабу-ягу ў выглядзе добрай працаўніцы, якая зусім не хоча ўпустую размахваць мятлой па прасторах Сусвету? А яшчэ — гэта ж каларытны персанаж, але ўжо ў іншай інтэрпрэтацыі: баба-яга — романтичная летуценніца з добрымі задумлівымі вачыма... Такімі іх убачыла Віка Саган, маленькая дзяўчынка з Віцебска. У пачатку года ў Віцебску ў музычнай гасцінай прайшла персанальная выстава юнай мастачкі. У мінулым годзе работы Вікі экспанаваліся ў Галандыі.

НА ЗДЫМКАХ: Вікторыя САГАН і яе творы.

Фота Аляксандра ХІТРОВА.

ПОЛЫМЯ З НІЧОГА?

Міліцыя і пажарныя зафіксавалі ў Гомелі незвычайную прыродную з'яву.

Нацяпелася страху адна гомельская сям'я. Вярнуўшыся позна вечарам з дачы, убачыла ў кватэры незвычайную "ілюмінацыю". Спачатку загарэўся балкон. Гаспадыня і яе дваццацігадовы сын кінуліся тушыць пажар. Толькі паспелі справіцца з гэтай бядой, як заўважылі, што ўспыхнуў балкон на кухні. Паклікалі на дапамогу суседзяў.

А ў кватэры ўжо адбывалася неверагоднае. Не паспеюць патушыць агонь у туалце, як загарыцца ў гасцінай. За кароткі час было зафіксавана больш чым 20 загаранняў. Выклікалі пажарных і міліцыю. Тыя са здзіўленнем назіралі, як з нічога ўспыхвала полымя.

Прычым агонь дзейнічаў быццам бы па заказу: выбіраў мэблю і новае адзенне.

Відавочцы адзначаюць, што спачатку чулі патрэскванне. Потым — пах серы, як ад запалак, і ўспыхвала жоўтае полымя, быццам бы гарэў порох.

Камэнцуючы гэтую незвычайную з'яву абласной тэлерадыекампаніі, старшы інжынер навукова-практычнага цэнтра пажарнай бяспекі ўпраўлення ваенізаванай пажарнай службы Гомельскага аблвыканкома Аляксандр Авяр'янаў падкрэсліў, што сам быў сведкам трох загаранняў у гэтай кватэры. Такага ў Гомельскай вобласці ён не памятае. Праўда, у літаратуры падобныя прыклады сустракаў. Але апісанья выпадкі адбываліся выключна ў прысутнасці гаспадароў. Тут жа ўзгаранні бачылі суседзі, работнікі міліцыі і пажарныя.

Дванаццаць самак і тое самцоў зуброў былі прывезены з Белавежскай пушчы ў Прыпяцкі радыяцыйна-экалагічны запаведнік, што ў Хойніцкім раёне. Размясцілі іх у натуральных умовах. За імі вядуць назіранні вучоныя запаведніка.

Якое ж было здзіўленне заагатаў, калі некалькі тыдняў назад яны ўбачылі, што статак зуброў павялічыўся да 19 асобін. Чацвёра маленькіх зубранят адчуваюць сябе добра і з задавальненнем скубуць разам з дарослымі зубрамі пасеяны спецыяльна для іх рапс.

НА ЗДЫМКАХ: егер зубрагадавальніка Уладзімір ЛІНКЕВІЧ; папаўненне ў зубрыным статак.

Намеснік рэдактара
Дзіяна ЧАРКАСАВА

ЗАСНАВАЛЬНИК:
Беларускае таварыства па сувязях з суайчынікамі за рубяжом (таварыства "Радзіма").

НАШ АДРАС:
220005, Мінск, праспект
Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў,
матэрыялы якіх друкуюцца на старонках "Голасу Радзімы", не заўсёды супадаюць.

Газета набрана і звярстана ў камп'ютэрным цэнтры рэдакцыі газеты "Вечерний Минск".
Аддрукавана ў друкарні "Беларускі Дом друку".
(220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).
Тыраж 3 000 экз. Індэкс 63854. Зак. 856.
Падпісана да друку 12.8. 1996 г.